

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Ärikorralduse instituut

Kerdo Koppel

PRAKTIKA KUI LOGISTIKAALASE

KÕRGHARIDUSE OSA

Bakalaureusetöö

Õppekava EALB logistika

Juhendaja: Algis Perens, MA

Tallinn 2018

Deklareerin, et olen koostanud töö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on 8474 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Kerdo Koppel .....

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 123776EALB

Üliõpilase e-posti aadress: kerdo.koppel@gmail.com

Juhendaja: Algis Perens, MA:

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	4
SISSEJUHATUS	5
1. TEOREETILINE TEEMAKÄSITLUS	7
1.1. Kogemuslik õpe	7
1.2. Praktika kõrghariduses	11
1.3. Praktika logistikaõppes	18
2. METOODIKA	23
2.1. Uurimisstrateegia, üldkogum ja valim	23
2.2. Andmed ja piirangud	24
3. PRAKTILINE UURIMUS	27
3.1. Hinnangute võrdlus ja taustinformatsioon	27
3.2. Praktika logistikaõppe osana	29
3.3. Praktikaettevõtte valik	31
3.4. Praktika käik	35
3.5. Praktika tulemuslikkus	38
3.6. Parendusettepanekud	40
KOKKUVÕTE	43
SUMMARY	45
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	48
LISAD	51
Lisa 1. Küsitlus	51

LÜHIKOKKUVÕTE

Käesolev töö lähtub asjaolust, et logistikaalase kõrghariduse omandamise puhul on õpingute raames sooritataval praktilisel oluline roll. Samas puudub autori hinnangul Eesti kontekstis põhistanud teave selle kohta, kuidas praktika kui logistikaõppe osa erinevaid külgi logistikahariduse omandanute seas hinnatakse.

Töös leitakse vastus küsimusele, kuidas hindavad logistikaõppe lõpetanud praktika erinevaid aspekte. Nimetatud aspektideks on praktika olulisus logistikaõppes tervikuna, praktikaettevõtte valik, praktika käik ja tulemuslikkus. Lisaks võrreldakse sellealaseid hinnanguid kahe õppeasutuse, Tallinna Tehnikaülikooli ja Tallinna Tehnikakõrgkooli lõikes ning leitakse praktikakorralduse alased parendusvõimalused.

Töö eesmärgi saavutamiseks kasutatakse kvantitatiivseid uurimismeetodeid. Töö autori koostatud logistikavaldkonna eripärasid arvestav praktikaalane küsitlus edastati aastatel 2013-2017 Tallinna Tehnikaülikooli logistika bakalaureuseõppe ja Tallinna Tehnikakõrgkooli transpordi ja logistika rakenduskõrgharidusõppe lõpetanutele. Küsitluse tulemusi kasutatakse hetkeolukorrast teabe saamiseks ja parendusvõimaluste väljaselgitamiseks.

Töö tulemusena selgus, et üldiselt hinnatakse praktika kui logistikaõppe osa olulisust kõrgelt, ehkki Tallinna Tehnikakõrgkooli vastajad peavad seda mõnevõrra olulisemaks. Praktika arendas enim logistikaüliõpilaste isiksust ja meeskonnatöö oskust. Selgus ka, et enam kui pooled Tallinna Tehnikaülikooli vastajad peavad praktika mahtu õppekavas liiga väikeseks. Veel selgus, et koolis omandatud teadmiste ja praktikaülesannete sisu vahel esineb teatav mittevastavus ning paljude üliõpilaste jaoks olid praktikaülesanded alla nende võimete. Eelnevast tulenevalt tuleks kaaluda võimalusi ja vajadust praktika mahu tõstmiseks ärimise õppekava logistika peerialal. Lisaks tuleks praktikaülesannete sisu viia täpsemalt vastavusse õpiväljunditega.

Võtmesõnad: kogemuslik õpe, praktika, logistika, üliõpilased, kõrgharidus

SISSEJUHATUS

Kõrghariduse omandamine seisneb tänapäeval lisaks traditsioonilisele õppele ka erinevates kogemusliku õppe võimalustes. Ehkki kogemusliku õppe kontspetsioon töötati välja juba aastakümnete eest, on selle integreerimine akadeemilisse programmi igati asjakohane ka tänapäeva kõrgharidusmaastikul. Logistikaalase kõrghariduse omandamise puhul on üheks enamlevinud kogemusliku õppe vormiks praktika.

Autori hinnangul on praktikat kui logistikaalase kõrghariduse osa Eestis võrdlemisi vähe uuritud. Praktikaalastele käsitlustele logistika eriala võtmes on akadeemilises kirjanduses üldse võrreldes teiste erialadega teenimatult vähe tähelepanu pööratud. Autorile teadaolevalt pole Eestis logistika eriala üliõpilaste seas hiljuti uuritud, kuidas hinnatakse praktika erinevaid aspekte.

Eelnimetatust ajendatuna sõnastas autor töö eesmärgi, milleks on leida vastus küsimusele, kuidas hindavad logistikaõppe lõpetanud praktika kui logistikaõppe osa erinevaid külgi ja millised on sellealased parendusvõimalused. Töö eesmärgi saavutamiseks sõnastati järgmised uurimisküsimused:

1. Milline on logistika eriala lõpetanute hinnang praktikale kui logistikaõppe osale?
2. Millised olid lõpetanute peamised praktikaettevõtte valikukriteeriumid?
3. Milline on lõpetanute hinnang praktika käigule ja tulemuslikkusele?
4. Kuidas erinevad lõpetanute hinnangud praktikaalastele aspektidele õppeasutuste lõikes?

Võrreldavateks õppeasutusteks olid käesolevas töös Tallinna Tehnikaülikool ja Tallinna Tehnikakõrgkool. Lähtuvalt töö eesmärgist ja andmete kättesaadavusest otsustati kvantitatiivsete uurimismeetodite kasuks. Töö raames koostati küsitlus, mis edastati aastatel 2013-2017 Tallinna Tehnikaülikooli logistika bakalaureuseõppe ja Tallinna Tehnikakõrgkooli transpordi ja logistika rakenduskõrgharidusõppe lõpetanutele. Küsitluse tulemusi kasutati hetkeolukorrast teabe saamiseks ning asjakohaste parendusvõimaluste väljaselgitamiseks.

Käesoleva töö põhiosadeks on valdkonna teoreetiline teemakäsitus, uurimuse olemust käsitlev metoodikaosa ning praktilise uurimuse peatükk, milles tõlgendatakse ja analüüsitakse uuringutulemusi ning esitatakse neist tulenevad parendusettepanekud.

Teoreetilises teemakäsitluses keskendutakse esmalt töö tausta avamiseks kogemusliku õppe olemusele. Seejärel käsitletakse põhjalikumalt praktikat kui kõrghariduse osa, tuues välja praktikakoha valiku, praktika käigu ja tulemuslikkuse alaste teemakäsitluste kõrval ka valdkonna arenguvõimalused. Teooriaosa lõpetuseks määratletakse lähemalt praktika logistikaõppe kontekstis, mis koos eelnevaga viib uurimisküsimuste sõnastamiseni.

Metoodikaosas selgitatakse läbiviidud uurimuse ülesehitust. Esmalt keskendutakse uurimisstrateegia kirjeldamisele, misjärel käsitletakse üldkogumit ja valimi koostamise metoodikat. Siinkohal tuuakse välja ka andmete kogumise ja andmetöötlusega seonduvad asjaolud koos sellealaste piirangutega.

Praktilise uurimuse osas esitatakse töö autori poolt läbiviidud uurimuse tulemused. Esmalt otsustatakse vastava testi tulemuste põhjal, kas käsitletava teema alased hinnangud on õppeasutuste lõikes statistiliselt olulise erinevusega. Eelnimetatust tulenevalt käsitletakse asjakohaseid aspekte õppeasutuste lõikes võrdlevalt ning teisi õppeasutusest sõltumatult. Uuringutulemuste analüüs keskendub esmalt praktikale kui logistikaõppe osale antud hinnangutele, misjärel vaadeldakse praktikaettevõtte valikule, praktika käigule ja tulemuslikkusele antud hinnanguid koos tulemustest lähtuvate parendusettepanekutega.

1. TEOREETILINE TEEMAKÄSITLUS

1.1. Kogemuslik õpe

Õppimine ja selle vormid

Käsitledes õppimist kui protsessi, võib leida mitmeid sellealaseid üksteist täiendavaid definitsioone. Näiteks selgitavad Jarvis *et al* (2003) õppimist kui protsessi, mille käigus toimub inimeste kasvamine ja areng. Kolb (2015) toob välja, et õppimine on holistiline välismaailmaga kohanemise protsess, kus inimene on väliskeskkonnaga vastastikmõjus.

Ehkki õppimise eri vorme on välja toodud mitmeid, on käesoleva töö kontekstis asjakohane eristada kaht põhimõtteliselt erinevat lähenemist õppimisele, nagu viitavad sellele Beard ja Wilson (2013): a) traditsiooniline õpe ja b) kogemuslik õpe.

Traditsioonilises õppes toimub informatsiooni edastamine õppejõult üliõpilasele ning üliõpilasepoolne hilisem informatsiooni taasesitamine (Beard ja Wilson 2013). Kogemusliku õppe alusprintsipi on aga Kolbi (1984) järgi kontseptsioon, et õppimine toimub läbi kogemuse. Beard ja Wilson (2013) toovad kogemusliku õppe puhul välja, et tegemist on tähendust loova protsessiga, milles inimese sisemaailm on väliskeskkonnaga aktiivses vastastikmõjus.

Eelnevast selgub, et traditsiooniline ja kogemuslik õpe erinevad teineteisest märkimisväärselt. Kolb (2015) toobki välja, et kogemuslikku õpet vastandatakse sageli traditsioonilisele ehk klassiruumipõhisele akadeemilisele õppele. Sweitzer ja King (2004) väidavad oma käsitluses, et kui akadeemiline õpe keskendub valdavalt erinevate aluspõhimõtete ja teooriate omandamisele, siis praktikas ehk kogemuslikus õppes toimub süvenemine konkreetsetesse kogemustesse ja situatsioonidesse.

Beard ja Wilson (2013) on veendunud, et traditsiooniline õpe, kus õppejõud edastab informatsiooni, mida üliõpilane ilma sügavama seotuseta hiljem taasesitab, on väga ebaefektiivne

õppimise vorm. Autorite sõnul on oluliselt efektiivsem ja kauakestvam moodus üliõpilase selline kaasamine õppimisse, mille käigus luuakse viimasele tähendusrikas õpikogemus. Autorid väidavadki, et õppimine ja kogemus on omavahel tihedalt ja peaaegu lahutamatult seotud.

Käesoleva töö autor peab kõrghariduse omandamise kontekstis oluliseks mõlema eelpool käsitletud õppimise vormi kombineerimist akadeemilisse programmi. Käesolevas töös seatakse aga traditsiooniline õpe üksnes võrdlusaluse rolli ning edaspidi keskendutakse kogemusliku õppe käsitlemisele.

Kogemusliku õppe olemus

Kogemusliku õppe olemuse avamisel on käesoleva töö kontekstis asjakohane keskenduda nimetatud teooria looja David Kolbi selleteemalistele käsitlustele.

Kolb ja Kolb (2008) on öelnud, et kogemusliku õppe teooria rajaneb selliste 20. sajandi silmapaistvate teadlaste nagu John Dewey'i, Kurt Lewini, William Jamesi, Carl Jungi ja teiste töödel, kes seadsid oma teoreetilistes käsitlustes inimese õppimises ja arengus keskseks mõisteks kogemuse, arendamaks välja kogemusest õppimise protsessi dünaamiline ja holistiline mudel.

Vaatamata asjaolule, et kogemusliku õppe teooria loodi algsel kujul juba aastakümnete eest, on selle käsitlemine, eriti haridusmaastikul, igati aktuaalne ka tänapäeval. Kuna tegemist on holistilise teooriaga, leiab see nüüdisajal rakendust mitmetel aladel ning selle käsitlemise üheks märksõnaks on interdistsiplinaarsus. Üldjoontes on kõnealuse teooria eesmärgiks selgitada, kuidas toimub kogemuse muundamine usaldusväärseks teadmiseks ja õppimiseks. (Kolb 2015)

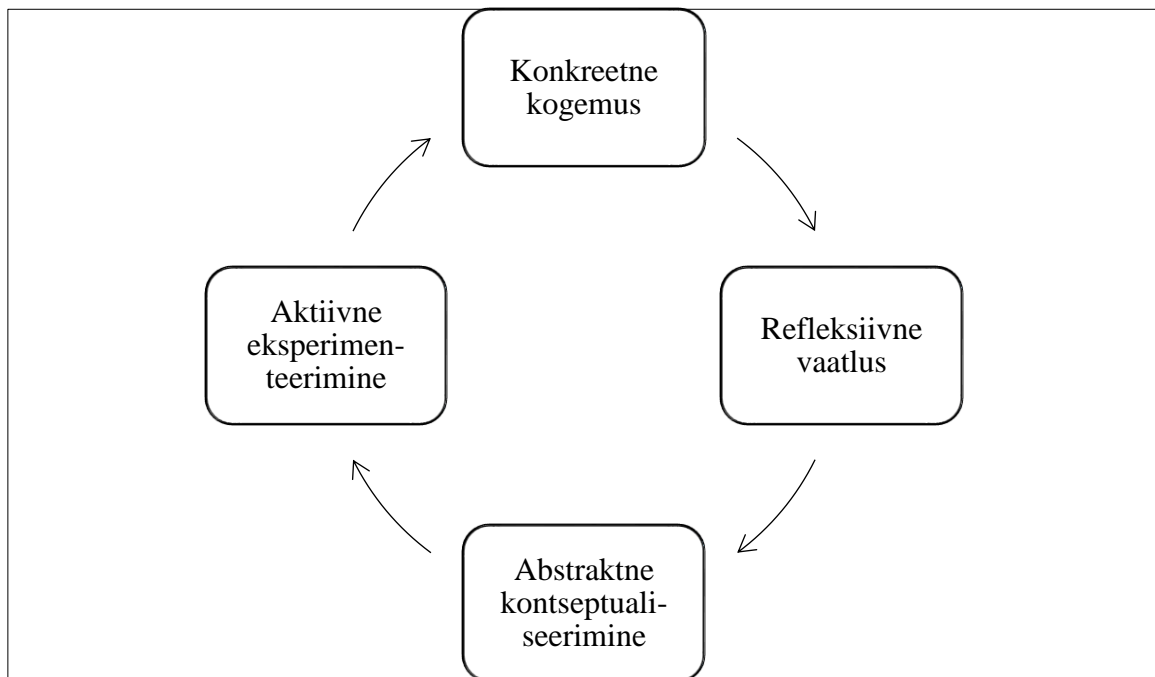
Kogemusliku õppe teooria kohaselt on õppimine protsess, kus teadmiste loomine leiab aset läbi kogemuste muundumise (Kolb 2015). Definitsioon viitab siinkohal õppimise protsessi kontekstis järgmistele aspektidele (Kolb 2015):

- siinne rõhuasetus on õppimisel kui protsessil ega keskendu õpitava sisule ega õpiväljunditele;
- teadmiste loomist käsitletakse kui järjepidevat ja korduvat muundumisprotsessi ning seejuures ei vaadelda teadmist kui passiivselt omandatut või edastatut.

Kolb (1984) väidab ka, et üksnes kogemus ei aita õppida, vaid sellest kasu saamiseks on vajalik ka selle teatavaviisiline organiseerimine. Ta rõhutab, et kuigi õppimine tuleneb kogemusest, ei pruugi kõik saadud kogemused tingimata harivad olla.

Kolb (1984) töötas välja neljaosalise tsükli, mille läbimisel on inimestel võimalik kogemusest kasu saada ehk kogemuslikult õppida. Kolbi kogemusliku õppe tsükkel on esitatud Joonisel 1.

Joonis 1. Kolbi kogemusliku õppe tsükkel
Allikas: Kolb (1984)

Kogemusliku õppe tsükli põhiidee seisneb järgnevas (Kolb 1984):

- esmalt saadakse konkreetne kogemus;
- teises osas reflekteeritakse ehk tõlgendatakse saadud kogemust erinevatest vaatepunktidest;
- kolmandas osas toimub abstraktne kontseptualiseerimine ehk püüd teha eelnevale toetudes üldistusi;
- neljandas osas toimub aktiivne eksperimenteerimine ehk omandatu katsetamine uutes situatsioonides.
- tsükli neljanda osa järel saadakse taaskord uus konkreetne kogemus ning tsükkel algab uuesti.

Ehkki nimetatud teooriale on ette heidetud selle lihtsustatust, tuleneb Kolbi (2015) enda sõnul teooria lihtsustatud kujutus selle kontekstivälisest käsitlemisest.

Käesoleva töö raames on edasise mõistes esmatahtis tsükli teine osa ehk refleksiivne vaatlus. Kui Kolbi (1984) sõnul tähendab see üldiselt saadud konkreetse kogemuse tõlgendamist erinevatest vaatepunktidest, siis käesoleva töö autor peab siinkohal vajalikuks keskenduda refleksiooni mõistele töö konteksti põhisea rakursi alt.

Näiteks on Sweitzeri ja Kingi (2004) sõnul refleksiooni eesmärk kogemuslikus õppes üliõpilaste arengu ja õppimise toetamine. Autorid väidavad, et refleksiooni põhiidee seisneb selles, et muutmaks kogemust õppimiseks, tuleb hetkeks aeg maha võtta, kogemusele tagasi vaadata ning seda mitmetahuliselt analüüsida. Vahtramäe *et al* (2011) väidavad, et refleksiooni tulemusena toimub oma tegevuste põhjendamine ja neile hinnangu andmine.

Kogemuslik õpe kõrghariduses

Kolb (2015) toob välja, et paljudes haridusasutustes on kogemuslik õpe õppeprogrammi integreeritud, pakkumaks üliõpilastele lisaks traditsioonilisele akadeemilisele õppele ka otsest kogemust. Roberts (2018) läheneb kogemuslikule õppele teise nurga alt, väites, et tulenevalt kriitikast, mille kohaselt ei valmista kõrgkoolid üliõpilasi tööalaselt piisavalt ette, on teatav rõhuasetus kogemuslikule õppele kõrghariduses tarvilik.

Lähtuvalt käesoleva töö rõhuasetusest, on järgnevalt lühidalt käsitletud kogemuslikku õpet kõrghariduses logistika eriala võtmes.

Woodi ja Reinersi (2013) käsitluses toimivad kogemusliku õppe vormid vahenditena, mis annavad üliõpilastele võimaluse demonstreerida, mil määral ollakse võimelised omandatud teoreetilisi teadmisi ja oskusi reaalsetes töösituatsioonides rakendama. Tarneahelaalase kõrghariduse konteksti sobivad järgmised kogemusliku õppe vormid (Wood ja Reiners 2013):

- rollimäng;
- ülesanne (*assignment*);
- simulatsioon;
- praktika.

Kogemusliku õppe integreerimist logistikaalasesse kõrgharidusse on rõhutanud ka Bodner et al (2013), kelle sõnul on logistika valdkond riskide paljususe ja eri osapoolte vahelise suhtluse mitmekesisuse tõttu interaktiivsete kogemuslike õpikeskkondade jaoks igati sobiv.

Woodi ja Reinersi (2013) poolt eelnevalt nimetatud praktika on üks enamlevinud kogemusliku õppe vorme ka logistikaalases kõrghariduses. Ehkki praktikat võib vaadelda kõrghariduse osana, väidab näiteks Tiessen (2018), et praktika üksi ei ole osa haridusest. Pigem tuleks tema sõnul näha selles võimalust refleksiooniks ja omandatud kogemuste analüüsiks, sest just viimased moodustavad laialdase ja tähendusrikka hariduse. Tiessen (2018) rõhutab ka, et praktika tagasisidestamisel on oluline pöörata muuhulgas piisavalt tähelepanu kogemusliku õppe tsüklile.

Lähtuvalt eelpool käsitletud kogemusliku õppe teoreetilistest alustest ja selle õppevormi terviklikust integreeritusest kõrgharidusse, keskendutakse käesolevas töös järgnevalt praktikale kui kogemusliku õppe vormile.

1.2. Praktika kõrghariduses

Praktika kui kõrghariduse osa

Praktika on kujunenud kõrghariduse omandamise lahutamatuks osaks. Olgugi, et praktika maht ja sisu on õppekavati varieeruv, on alust väita, et nimetatud õppevormi laiem eesmärk on sõltumata õppekavast siiski üldjoontes sama. Kõnealune laiem eesmärk tuleneb definitsioonist:

„Praktika on õpiväljundite saavutamiseks korraldatav sihipärane tegevus, mis on suunatud õpitud teadmiste ja oskuste rakendamisele töökeskkonnas õppeasutuse määratud vormis ning juhendaja juhendamisel.“ (Kõrgharidusstandard § 5 lg 3)

Kõrgkoolipraktika üldised eesmärgid on järgmised (Vahtramäe *et al* 2011):

- siduda töökogemuse kaudu teooriat ja praktikat, kinnistamaks ja täiendamaks õpitavat ning saavutamaks õppekava õpiväljundeid;
- toetada ja täiendada olemasolevaid erialaoskusi ning õpetada uusi;
- arendada üldisi oskusi ja enesekindlust;
- julgustada kriitilise eneserefleksiooni kaudu enesetäiendust;

- pakkuda materjali järgnevate üliõpilastööde kirjutamiseks;
- anda võimalus samastuda spetsialisti rolliga.

Käesoleva töö autori arvates on nimetatud üldeesmärkide poole püüdlemine ka logistikaalase praktika puhul igati asjakohane. Üldeesmärkide saavutamiseks on aga vältimatult vajalik ka teiste osapoolte ehk ettevõtte- ja ülikoolipoolse praktikajuhendaja abi. Näiteks toovad nii Vahtramäe *et al* (2011) kui ka Sosland ja Lowenthal (2017) välja, et ettevõttepoolse praktikajuhendaja ülesandeks on muuhulgas aidata üliõpilastel luua teooria ja praktilise kogemuse vahelisi seoseid. Kuh (2008) defineerib ülikoolipraktikat osalt lausa läbi juhendaja isiku. Tema sõnul on praktika kui kogemusliku õppe vormi sisu anda üliõpilastele tavaliselt nende karjäärihuvist lähtuv otsene töökogemus ja vastava valdkonna spetsialistide poolsest juhendamisest tulenev kasu.

Ehkki käesolev töö keskendub praktikale logistikaüliõpilaste vaatenurgast, peab töö autor siinkohal vajalikuks käsitleda lühidalt ka teisi praktikaprotsessi osapooli ja praktika kasu nendele. Näiteks toovad Knemeyer ja Murphy (2002) logistika eriala praktika puhul välja, et seda võib vaadelda kui mõlemapoolset kasu toovat situatsiooni, kus kasu saavad nii üliõpilane kui ka praktikaettevõtte. Kaseorg (2015) läheb oma käsitluses veelgi kaugemale, väites, et praktika on oma olemuselt teadmuvahetuse protsess, mis võimaldab muuhulgas teadmuvahetust praktikaettevõtte ja ülikooli vahel ning mille edukusel kõik osapooled protsessist õpivad. Ka Vahtramäe *et al* (2011) toovad praktika käsitlemisel sisse pragmaatilise aspekti, väites, et tulemuslikult korraldatud praktika väljund võiks olla selline, mida praktikaettevõtte oma tegevuses kasutada saaks. Praktika kasu kõigile protsessi osapooltele on rõhutanud veel Gault *et al* (2000), Weible (2009) ja Templeton *et al* (2012).

Teisalt seab näiteks Moore (2010) oma käsitluses laiemalt kahtluse alla praktika kui kogemusliku õppe vormi kuuluvuse ülikooli. Ta väidab, et kui kogemuslik õpe erineb akadeemilisest õppest oluliselt teadmiste kasutamise poolest, siis tõstatub küsimus, kas kogemuslik õpe peaks üldse kõrghariduse juurde kuuluma. Moore'i (2010) sõnul on probleem sobivuses: selline teadmiste kasutamise viis, mis on vajalik töökohas, ei sobitu kergesti ülikoolis vajaliku teadmiste kasutamise viisiga. Ka on Moore'i (2010) sõnul kaheldav, kas õpetamise meetodid toetavad piisavalt praktika õpiväljundite sihipärast kasutamist.

Samas nimetavad näiteks Templeton *et al* (2012) praktikat võimsaks õppevormiks. Ka käesoleva töö autor on veendumusel, et praktika kui kogemusliku õppe vorm peaks kõrghariduse juurde

kuuluma. Samas tuleb protsessi kõigil osapooltel seejuures tagada, et praktika oleks võimalikult eesmärgipärane. Järgnevalt käsitletaksegi mõningaid praktika eesmärgipärasust toetavaid aspekte.

Praktikakoha valik

Ülikoolide ja praktikaettevõtete vaheline koostöö on logistika valdkonna puhul oluline ning vajab parendamist (Lutz ja Birou 2013). Siinkohal tõstatub küsimus, milline peaks olema õppeasutuse kui protsessi ühe osapoole roll praktikakoha leidmisel. Sosland ja Lowenthal (2017) on näiteks veendunud, et praktikakoha otsimine on juba iseenesest üliõpilastele suurepärane õppimisvõimalus, mille käigus arenevad neil ka edaspidises karjääris vajalikud oskused. Ka Vahtramäe *et al* (2011) peavad iseseisvat praktikakoha otsimist heaks õpikogemuseks.

Käesoleva töö autor on seisukohal, et praktikakoha leidmine peaks olema ka logistika eriala puhul suures osas üliõpilaste ülesanne. Määrates nimetatud ülesande õppeasutustele, ei pruugi üliõpilastele jääda piisavalt otsustusvabadust ning saamata jääb ka sobiva praktikakoha valikuprotsessis leiduv väärtuslik õpikogemus. Samas tuleb igati asjakohaseks pidada õppeasutuse kui vahendaja rolli, mis seisneb praktikakorraldust puudutavate küsimuste lahendamises ja praktikapakkumiste kommunikeerimises üliõpilastele.

Üliõpilastel tuleb praktikakoha valikul arvestada mitmete asjaoludega. Sosland ja Lowenthal (2017) on veendunud, et organisatsioonid, kus on olemas praktika juhendamiseks vastav võimekus ja pühendumus annavad üliõpilastele praktika tulemusena parema ettevalmistuse ja aitavad kaasa nende professionaalsele arengule. Käesoleva töö autor leiab siinkohal, et kui üliõpilasel puudub varasem kokkupuude ettevõttega, kuhu soovitakse praktikale asuda, on nimetatud kompetentsi määramine komplitseeritud. Seega on ka igati mõistetav, et töötavad üliõpilased sooritavad kindluse mõttes praktika oma töökohas. Seda muidugi üksnes juhul, kui töö haakub koolis õpitava erialaga ning tööandjaga ollakse rahul.

Ehkki üliõpilaste ootused praktikale on sageli erinevad, toovad Sosland ja Lowenthal (2017) välja, et üliõpilased peaksid enne praktika algust olema motiveeritud endalt küsima, mida praktikakogemuselt soovitakse. Käesoleva töö autor nõustub eelnimetatuga, olles veendumusel, et juba praktikakoha valikul tuleb lähtuda püstitatud eesmärkidest. Vahtramäe *et al* (2011) märgivad seejuures, et eesmärgid peavad olema saavutatavad ning ei tohi olla liiga madalad ega liiga kõrged.

Kanadas Ontario provintsi kaheksa ülikooli üliõpilaste seas läbiviidud uuringu tulemusena selgusid peamised praktika sooritamist motiveerivad tegurid, milleks osutusid (Sattler ja Peters 2013):

- CV (*résumé*) täiustamine;
- praktilise töökogemuse saamine;
- töö omandamisega seotud oskuste parendamine;
- karjäär sobivuse hindamine.

Selgub, et peamised motivatsioonitegurid olid tööalased ning koolis omandatud teadmiste rakendamist toodi motivatsioonitegurina välja suhteliselt vähem (Sattler ja Peters 2013). Tasub märkida, et sama uuringu raames paluti vastajatel väljendada ka praktikaga seotud murekohti ning paljud leidsid, et koolis omandatud teadmised polnud töös vajalikud (Sattler ja Peters 2013). Käesoleva töö autor peab siinkohal võimalikuks, et kuna valdavalt ei oldud motiveeritud teadmisi rakendama, siis motivatsioonipuudusest tingituna peeti ehk teadmisi ka ebavajalikeks. Ehkki koolis õpitu ja praktilal kogetu mittevastavus on probleem, võib väita, et ka praktika tõlgendamisel üksnes tulevase karjääri võtmes on omad positiivsed aspektid. Näiteks on Gault *et al* (2000) tõdenud, et kogemusliku õppe roll on üliõpilaste karjääri alustamise seisukohast äärmiselt oluline.

Ka Eestis läbiviidud uuringu tulemusena selgus, et 59% üliõpilastest motiveeris praktikale minekul potentsiaalne töökoha saamise võimalus (Kaseorg 2015).

Käesoleva töö autor on veendunud, et praktikakoha valikul peaksid üliõpilased lähtuma praktikale seatud eesmärkidest ning kriitiliselt mõtlema sellele, kas ja mil määral toetab potentsiaalses praktikaettevõttes leiduv kompetents nende eesmärkide saavutamist.

Praktika käik ja tulemuslikkus

Hästi struktureeritud praktika on kõrghariduse omandamisel väärtuslik (Sosland ja Lowenthal 2017) ning sel juhul on praktilal ka potentsiaali ülikoolis omandatud teadmiste laiendamiseks ja süvendamiseks (Moore 2010).

Sweitzer ja King (2004) väidavad, et praktika võib aidata üliõpilastel ka isiksusena areneda.

Kuh (2008) toob välja, et praktika käigus kohtuvad üliõpilased paljude erinevate inimestega, kogedes seeläbi mitmekesisust. Praktikakogemus on üliõpilaste jaoks väljakutse, mille käigus on võimalik erinevate ülesannete kallal meeskonnana töötades ja uudsetele olukordadele reageerides arendada täiesti uut mõtteviisi, seega võib praktikakogemus olla lausa elumuutva tähendusega. (Kuh 2008)

Ehkki praktika tulemuslikkuse hindamine sõltub konkreetse eriala õpiväljunditest, võib praktika käigus arendatavad üldised oskused jagada nelja kategooriasse (Gault *et al* 2000):

- kommunikatsioonioskused;
- akadeemilised oskused;
- juhtimiselased suhtlemisoskused;
- töö omandamisega seotud oskused.

Nimetatud oskused on valdavalt karjäärilased ning suuresti sotsiaalse suunitlusega, olles aluseks üliõpilaste tööalasele ettevalmistusele. Oskuste arendamisest üliõpilastele tulenevat kasu demonstreerib Gaulti *et al* (2000) poolt USA-s läbiviidud uuring, mille tulemusena selgus, et olukorras, kus praktika sooritamine on vabatahtlik, on praktika läbinutel erialase karjääri alustamisel praktika mitteläbinute ees tugev eelis. Näiteks leidsid praktika läbinud oma esimese töökoha enam kui poole kiiremini ning nende esmane töötasu oli praktika mitteläbinutega võrreldes üle 9% kõrgem. Ka rahulolu tööga oli praktika sooritanutel kõrgem. (Gault *et al* 2000)

Kanadas läbiviidud uuring tõi välja, et 39% üliõpilastest olid oma praktikakogemusega väga rahul ning 44% olid üldiselt rahul. Vaid 5% vastanutest väljendasid sellealast rahulolematust. (Sattler ja Peters 2013) Ehkki üliõpilaste rahulolu praktikakogemusega on oluline, võib ka esmapilgul negatiivsena näivas kogemuses peituda tegelikult väärtuslik õpikogemus. Näiteks väidavad Templeton *et al* 2012, et isegi praktika, mis polnud üliõpilase jaoks edukas, aitab tal siiski oma karjäärisuunda paremini mõtestada. Ka Vahtramäe *et al* (2011) tõdevad, et praktika käigus aset leidvate konfliktidega toimetulek võib olla üliõpilasele hea õpiolukord.

Rothmani (2007) poolt läbiviidud uuring keskendus praktikaga rahulolu mõjuteguritele, tuues välja ka üliõpilaste esitatud praktikaalased parendusettepanekud. On märkimisväärne, et vastavasisulisi praktikaettevõtetele suunatud ettepanekuid tegi 64% vastanutest.

Seejuures toodi enim välja järgnevat (Rothman 2007):

- tööülesanded peavad olema väljakutseid pakkuvad ja selgelt kommuniqueeritud;
- praktikantidele tuleb tutvustada ka ettevõtte teiste osakondade tööd;
- praktikantidesse tuleb suhtuda lugupidavalt;
- juhendajad peavad olema pühendunud ja andma piisavalt asjakohast tagasisidet.

Juhendaja rolli on põhjalikult käsitletud Sosland ja Lowenthal (2017), kes toovad välja, et juhendaja peab olema veel ka mentor ja hindaja. Siinkohal tasub rõhutada, et ka praktika käigus antaval tagasisidel on praktika tulemuslikkuse kontekstis võtmeroll. Näiteks väidavad Vahtramäe *et al* (2011), et tagasiside andmisel peab olema üliõpilasel võimalus eneserefleksiooniks ning ebapiisav tagasiside võib viia oskuse valesti omandamiseni.

Praktika tulemuslikkust mõjutab märkimisväärselt ka selle ajaline positsioneerimine õppekavas. Eriksson *et al* (2016) hoiatavad, et näiteks tarneahelaalane praktika peab olema väga hoolikalt ajastatud ning seda ei tasu õppeprogrammi liiga vara kaasata, vältimaks üliõpilaste kognitiivset ülekoormust, mis ei toeta mingil moel praktika õpiväljundite saavutamist.

Sattleri ja Petersi (2013) poolt läbiviidud uuringu tulemusena selgus, et nelja-aastase õppeprogrammi jooksul sooritas kõige suurem osa ehk 44% üliõpilastest praktika pärast kolmandat õppeaastat. Sweitzer ja King (2004) väidavad, et sooritades praktika akadeemilise programmi lõpuosas, avaneb üliõpilastel võimalus teha tööst kokkuvõtte ja õpitut rakendada.

Käesoleva töö autor leiab, et tulemusliku praktika eelduseks on lisaks püstitatud eesmärkide ja kindlate tulemusmõõdikute olemasolule ka selle õige ajastamine. Sobiv aeg praktika sooritamiseks võiks kolm aastat kestva õppe puhul olla teise õppeaasta lõpp või kolmanda algus.

Eelnevalt käsitletud praktika kasulikkuse kõrval on järgnevalt asjakohane tuua välja ka mõningaid praktika potentsiaalseid murekohti ehk nimetatud valdkonna arenguvõimalusi.

Praktika arenguvõimalused

On alust väita, et praktika ei pruugi olla alati soovitud tulemuslikkusega ehk teisisõnu praktika küll formaalselt sooritatakse, kuid sisuliselt tehakse seda valesti. Moore (2013) väidab, et

nimetatud olukorrad on küllaltki sagedased ning sel juhul ei vääri praktika ainepunkte ega selle sooritamisele kulunud energiat ja ressursse.

Moore (2013) toob esile, et praktikal ei õpita sageli seda, mida kõrghariduse omandamine tegelikult eeldab: üliõpilased õpivad praktikal pahatihti vaid konkreetset tööloiku, mille eest nad vastutavad ega reflekteeri oma praktikakogemust tervikuna piisava põhjalikkusega. Kogemuse reflekteerimist ei toimu kahetsusväärsetel kombel sageli üldse ning kui see toimub, siis pahatihti liiga emotsionaalsel tasandil. (Moore 2010) Ka Tiessen (2018) nõustub, et kogemusliku õppe kvaliteet võib olla piiratud ja pealiskaudne ilma korraliku kaasabi ja refleksioonita.

Probleeme võivad põhjustada ka osapoolte erinevad ootused praktikale. Halvimal juhul võib tegemist olla olukorraga, kus praktikaettevõtte kasutab praktika egiidi all üliõpilasi tasuta tööjõuna, nagu on seda kirjeldanud Hlavac ja Easterly (2013). Ennetamaks taolisi olukordi, toovad Sosland ja Lowenthal (2017) esile praktikalepingu sõlmimise vajalikkuse, milles tuleks nende sõnul selgelt fikseerida osapoolte ootused. Sama soovivad ka Sweitzer ja King (2004) ning Vahtramäe *et al* (2011).

Praktikaga seonduvate murekohtadena toovad Vahtramäe *et al* (2011) esile veel kohatise ressursinappuse: sageli ei jätku üliõpilastele piisavalt erialaseid ülesandeid ning ka kvalifitseeritud ja pühendunud juhendajaid võiks ettevõtetes rohkem leiduda.

Üliõpilased ise on praktika murekohtadena toonud näiteks välja, et ülikoolipoolne ettevalmistus praktika sooritamiseks võiks olla parem ning praktikakogemuse hilisemaks jagamiseks koolis võiks olla rohkem võimalusi (Sattler ja Peters 2013).

Käesoleva töö autor leiab, et ehkki praktikal on õigesti sooritades kõrghariduse omandamisele märkimisväärne positiivne mõju, ei tasu tähelepanuta jätta ka selle potentsiaalseid murekohti. Õppeasutuse kui praktika ühe osapoole roll peaks ehk senisest enam ka logistikaõppes seisnema üliõpilastele praktikakogemuse reflekteerimise vajalikkuse rõhutamises.

Ehkki eelnevalt käsitletud praktika üldised põhimõtted on kõik ülekantavad ka logistikaõppele, keskendutakse järgnevalt praktikale üksnes logistika eriala võtmes.

1.3. Praktika logistikaõppes

Praktika kui logistikaõppe osa

Nõudlus oskusliku tööjõu järele logistika alal suureneb tõenäoliselt ka lähitulevikus kiiresti ning lisaks asjaolule, et logistika on oluline tööstusharu iseseisvana, sõltub selle võimekusest kaudselt ka paljude teiste tööstusharude edukus. Logistika võimekus on aga otseselt seotud tööjõu kvantiteedi ja kvaliteediga, sest vaatamata laiaulatuslikule protsesside automatiseerimisele, vajab valdkond jätkuvalt ka inimehit. Seejuures ei pruugi aga vajaliku tööjõuressursi kvantiteet ja kvaliteet olla alati piisavad. Sellealane ebapiisavus mõjub aga kehvasti logistikateenuste kvaliteedile, vähendades seega ka logistikast sõltuvate tööstusharude produktiivsust. (McKinnon *et al* 2017)

Wood ja Reiners (2012) toovad välja, et kui varasemalt pöörati logistika ja tarneahela juhtimise alases hariduses enim rõhku „puhtale“ logistikale ja kaubavoogude korraldamisele, siis nüüd on rõhuasetus üha enam laiaulatuslikul ja integreeritud kauba-, raha- ja infovoogude korraldamisel.

Eelnevast tulenevalt on asjakohane väita, et logistikaalane haridus peab olema laiapõhjaline ning pakkuma üheaegselt teadmisi ja oskusi mitmetest distsipliinidest. McKinnon *et al* (2017) rõhutavad, et ehkki äriprotsesside mõistmiseks on teoreetiliste teadmiste omandamine vajalik, saadakse logistikas suur osa vajalikest teadmistest ja oskustest läbi praktilise kogemuse. Ka Wood ja Reiners (2013) nõustuvad, et õpetades logistikat ja tarneahela juhtimist üksnes klassiruumipõhiselt, jäävad üliõpilastel saamata vajalikud erialased kogemused.

Knemeyer ja Murphy (2002) rõhutavad samuti praktika osatähtsust ja selle kasvu logistikaõppes. Sarnasele veendumusele on jõudnud ka Eriksson *et al* (2016), kes väidavad, et logistikahariduse omandamisel aitab teooria ja praktika parem seostatus kaasa õpieesmärkide saavutamisele ning annab üliõpilastele parema õpikogemuse. Eriksson *et al* (2016) toovad näiteks Rootsis asuva Boråse Ülikooli, kus logistikaõppe on suuresti klassiruumipõhine, mis aga ei pruugi anda üliõpilastele mitmekülgset ettekujutust õpitavast erialast. Autorite poolt Rootsis läbiviidud uuringu tulemusena selgus, et logistikaõppe eesmärkide ja õpetamise meetodite vahel esineb lahknevus. Lahenduseks pakutakse seejuures kohaliku logistikatööstuse ulatuslikumat kaasamist õppetöösse läbi vastavasisuliste õppeprogrammide, mis annaks üliõpilastele võimalusi tegeleda ettevõttes praktiliste probleemide lahendamise ja õppida läbi kogemuse. (Eriksson *et al* 2016)

Eriksson *et al* (2016) tõid oma uuringus ka välja, et nimetatud asjaolu ei pruugi olla üksnes Rootsi-keskne, vaid on üsna tõenäoline, et logistikaõppes seistakse sarnase olukorraga silmitsi ka teistes riikides. Erikssoni *et al* (2016) käsitlust võibki pidada relevantseks ka Eesti kontekstis. Näiteks juhib Järva (2011) logistika valdkonna võtmeametite ja -kompetentside kaardistamise uuringus tähelepanu praktilise õppe vähesusele kui logistika kõrghariduse kitsaskohale. Nimetatud asjaolu tõi välja 54% uuringu raames koostatud küsitlusele vastanud kõrgkoolilõpetajatest. Sama uuringu tulemusena selgus ka, et võtmetähtsusega juhtide värbamise teeb keeruliseks ebapiisav erialane ettevalmistus. (Järva 2011)

Eelnevast tulenevalt leiab käesoleva töö autor, et logistikahariduses tuleb teoreetilise õppe kõrval pöörata tähelepanu ka praktilisele osale. Mõistmaks praktikat kui logistikaõppe lahutamatu osa, keskendutakse järgnevalt selliste logistikaalaste oskuste ja kompetentside käsitlemisele, mille kujunemist logistikaõppe raames sooritatav praktika eeldatavasti toetab.

Logistikaalased oskused ja kompetentsid

Tulenevalt McKinnoni *et al* (2017) poolt välja toodust, mille kohaselt on logistika üheks alustalaks erinevatel tasanditel kindlate oskuste ja kompetentsidega tööjõud, on järgnevalt asjakohane käsitleda logistika valdkonnas olulisi oskusi ja kompetentse. Siinkohal tasub märkida, et näiteks Gammelgaard ja Larson (2001) selgitavad oskuste ja kompetentside erinevust läbi nende omandamise. Oskused on nende sõnul üldised koolis õpitavad ning praktilises töös vajalikud vahendid ja reeglid ning kompetentsid arenevad eelkõige läbi töö käigus saadud kogemuste. Järva (2011) käsitluses on kompetentsid kui vastavas valdkonnas vajalike teadmiste, oskuste ja hoiakute kogumid. Seega võib siinkohal väita, et oskused on küll olulised, kuid siiski vaid üks osa kompetentsidest.

Kui Lutz ja Birou (2013) rõhutavad, et ülikoolid peavad muuhulgas edendama üliõpilaste minekut praktikale, siis viitavad nad vajadusele, et lisaks logistikaalaste teemade sisu mõistmisele peavad üliõpilased arendama ka vajalikke rakendatavaid oskusi. Autorid käsitlevad laiemalt ka ülikoolide kohustust võtta õppekavade arendamisel arvesse kohaliku tööturu vajadusi. Nende poolt läbiviidud uuring toob välja ka asjaolu, et logistikaõppes tervikuna tuleb pöörata senisest enam tähelepanu probleemide analüüsimisele ja nende lahendamise vahenditele ning suurendada tuleb fookust üliõpilaste sotsiaalsetele oskustele, mida tööandjad kõrgelt hindavad.

Myers *et al* (2004) väidavad, et teadmised, oskused ja võimed on eeldatavasti need, mis tööalase edu vastavas valdkonnas tagavad. Logistika valdkonnas edukaks toimetulekuks võib eristada järgmisi oskuste kategooriad (Myers *et al* 2004):

- sotsiaalsed oskused;
- otsuste langetamise oskused;
- probleemide lahendamise oskused;
- ajaplaneerimise oskused.

Veel saab logistikaalaseid põhioskusi jagada järgnevalt (Gammelgaard ja Larson 2001):

- inimestevahelise suhtluse ja juhtimise alased oskused;
- reaallalased (*quantitative*) ja tehnoloogiaalased oskused;
- tarneahela juhtimise põhioskused.

Gammelgaard ja Larson (2001) uurisid ka võrdlevalt, milliseid spetsiifilisemaid oskusi pidasid logistikaüliõpilased ja juba praktiseerivad logistikud kõnealuses valdkonnas töötamisel oluliseks. Nimetatud uuringu ülesehitus viitab mõneti ka asjaolule, et logistikaüliõpilaste ja valdkonnas juba praktiseerivate logistikute oskuste alaste nägemuste kõrvutamise on asjakohane. Ehkki sihtrühmade hinnangud oskuste olulisusele mõneti erinesid, selgus uuringu tulemusena seitse oskust, mida hindasid kõrgelt nii logistikaüliõpilased kui ka juba praktiseerivad logistikud. Nimetatud oskusteks olid (Gammelgaard ja Larson 2001):

- meeskonnatööoskus;
- probleemide lahendamise oskus;
- kirjalik väljendusoskus;
- suuline väljendusoskus;
- prioriteetide seadmise oskus;
- holistilise mõtlemise ehk tervikpildi nägemise oskus;
- otsuste langetamise oskus.

Asjaolu, et Myersi *et al* (2004) ning Gammelgaardi ja Larsoni (2001) poolt välja toodud oskuste kategooriate kattuvus on märkimisväärne, süvendab käesoleva töö autori hinnangul veendumust, et tegemist on logistikavaldkonna võtmeoskuste kategooriatega. Olgugi, et logistikavaldkond on pidevas muutumises ja nimetatud oskused toodi välja juba aastate eest, on neid igati asjakohane käsitleda ka tänapäeval.

Näiteks on probleemide lahendamise oskuse tähtsusele logistika valdkonnas hiljuti tähelepanu juhtinud ka Jordan ja Bak (2016), kes muuhulgas väidavad, et ilmselt on nimetatud oskuse arendamisel võtmetähtsus just kogemuslikul õppel. Sellest tulenevalt võib käesoleva töö kontekstis väita, et probleemide lahendamise oskuse arendamine logistikaõppe raames sooritatava praktika käigus võiks olla efektiivne moodus, ehkki siinkohal tõstatub küsimus, kas ja mil määral on praktikaettevõtte valmis delegeerima üliõpilasele vastutuse probleemide lahendamise eest.

Käsitledes teemat Eesti kontekstis, tasub märkida, et vastavasisuline uuring on läbiviidud ka Eestis. Järva (2011) poolt läbiviidud logistika valdkonna võtmeametite ja -kompetentside kaardistamise uuringu tulemusena selgus, et logistika valdkonna võtmetähtsusega juhtide ja võtmespetsialistide ametites on esmatähtsad meeskonnatöö oskus ja suhtlemisoskus. Võtmetähtsusega juhtide all peeti silmas näiteks logistikajuhte, tarneahela juhte jne ning võtmespetsialistidena käsitleti logistikuid, veokorraldajaid, ekspedeerijaid jne. (Järva 2011)

Samas selgus McKinnoni *et al* (2017) poolt läbiviidud uuringu tulemusena, et kuigi juhtimis- ja suhtlemisoskust peetakse logistika võtmespetsialistide ja juhtivtöötajate puhul vajalikuks, jääb just nendest oskustest sageli kõige enam puudu.

Käesoleva töö autori hinnangul on kõiki eelnimetatud oskusi ja kompetentse võimalik praktika käigus teatud määral arendada. Eelnevalt käsitletud oskused ja kompetentsid on üldised ning neid võib mõneti pidada universaalseteks, sest eeldatavasti on need ka logistika valdkonnas ühest ettevõttest teise liikudes ülekantavad ning ühtlasi vajalikud ka teistes tööstusharudes. Siinkohal pole aga keskendunud spetsiifilisematele erialaoskustele ja -kompetentsidele, mis sõltuvad suuresti konkreetsest logistikaharust, selles tegutseva organisatsiooni tegevusalast, eripäradest ja töökultuurist.

Praktika kasu logistikaüliõpilastele

Praktika kasu logistikaüliõpilastele võiks seisneda ennekõike just eelnimetatud oskuste ja kompetentside arendamises. Samas on nende arendamise määr väga individuaalne, olles üheaegselt mõjutatud nii üliõpilastest sõltuvatest kui ka mittesõltuvatest asjaoludest.

Pei *et al* (2012) viisid Malaisias logistika eriala üliõpilaste seas läbi praktikaküsitluse, millega sooviti välja selgitada praktikaalaste õpiväljundite saavutamise ja praktika sooritamise vahelised

seosed. Praktikaalaste õpiväljundite all pidasid autorid silmas lisaks teadmiste ja oskuste omandamisele ka erialase talendi kujunemist. Uuringu tulemusena selgus, et seos praktika sooritamise ning teadmiste ja oskuste omandamise vahel on kaudne ja ebaoluline, kuid seos praktika sooritamise ning erialase talendi kujunemise vahel otsene ja oluline.

Logistikaalase talendi all pidasid Pei *et al* (2012) silmas järgmisi aspekte:

- talent kui vahend töö tegemiseks parimal võimalikul viisil (Watson 2008 viidatud Pei *et al* 2012);
- talent kui võimekus suhestuda logistiku erinevate rollidega ning suutlikkus äritegevust planeerida (Reinecke *et al* 2007 viidatud Pei *et al* 2012);
- talent kui töö tulemuslikkuse mõjutaja (Zhou *et al* 2008 viidatud Pei *et al* 2012);
- talent kui väärtuslik töötaja, kelle lahkumisega võivad kaasned probleemid (Philips ja Roper 2009 viidatud Pei *et al* 2012).

Pei *et al* (2012) väidavad, et üliõpilased, kes on logistikaettevõtetes praktika läbinud, on tõenäoliselt suutelised arendama praktika käigus oma erialast talenti, mis aitab omakorda kaasa nende konkurentsivõime suurenemisele logistika tööturul.

Käsitledes üliõpilaste asjakohaseid ootusi praktikale kui edukuse eeldusi, uurisid Knemeyer ja Murphy (2002) võrdlevalt logistikaüliõpilaste ja praktikaettevõtete esindajate praktikaalaseid ootusi. Uuringus osalejatel paluti hinnata praktikaalaseid väiteid skaalal 1-5, kus hinnang „1“ tähistas täielikku mittenõustumist ja „5“ täielikku nõustumist. Uuringu, milles osales 137 üliõpilast, tulemusena selgus, et logistikaüliõpilastel on praktikakogemusele tervikuna suhteliselt kõrged ootused. Üliõpilased pidasid praktika puhul olulisimateks aspektideks järgnevaid (Knemeyer ja Murphy 2002):

1. tööalaste oskuste arendamine (4,72);
2. töökoha saamise võimaluste parendamine (4,57);
3. suhtlemisoskuste arendamine (4,52).

Üldjoontes leiab käesoleva töö autor, et tähelepanu pööramine praktikale kui logistikaõppe osale on igati asjakohane ning käesolevas peatükis nimetatud oskuste ja kompetentside realistlik arendamine peaks olema üheks logistikaõppe raames sooritatava praktika põhieesmärgiks.

2. METOODIKA

2.1. Uurimisstrateegia, üldkogum ja valim

Käesoleva töö eesmärgiks oli leida vastused järgmistele uurimisküsimustele:

1. Milline on logistika eriala lõpetanute hinnang praktikale kui logistikaõppe osale?
2. Millised olid lõpetanute peamised praktikaettevõtte valikukriteeriumid?
3. Milline on lõpetanute hinnang praktika käigule ja tulemuslikkusele?
4. Kuidas erinevad lõpetanute hinnangud praktikaalastele aspektidele õppeasutuste lõikes?

Võrreldavateks õppeasutusteks olid käesolevas töös Tallinna Tehnikaülikool (TTÜ) ja Tallinna Tehnikakõrgkool (TTK). Lähtuvalt töö eesmärgist otsustas autor kasutada kvantitatiivseid uurimismeetodeid. Täpsemalt otsustati küsitlusmeetodi kasuks. Valiku põhjuseks oli muuhulgas asjaolu, et nimetatud uurimisviis võimaldas vastajatel endale sobival ajal ja sobivas kohas uurimises osaleda.

Käesolevas töös loeti üldkogumisse kuuluvaks kõik aastatel 2013-2017 TTÜ logistika eriala bakalaureuseõppe ja TTK transpordi ja logistika eriala rakenduskõrgharidusõppe lõpetanud. Kokku oli üldkogumis 360 liiget, kellest 175 ehk 48,6% olid TTÜ lõpetanud ning 185 ehk 51,4% TTK lõpetanud. Üksnes lõpetanute küsitlemine oli autori teadlik valik.

Uurimuse raames koostati küsitlus ja see edastati kõigile üldkogumi liikmetele, kusjuures valim moodustus nendest üldkogumi liikmetest, kes soovisid küsitlusele vastata. Seega oli tegemist spontaanses valimiga (Sauga 2017). Valimi mahuks kujunes 79 liiget, mis tähendab ligi 21,4%-list osalust. Usaldatavusega 95% ja veapiiriga 10% moodustus esinduslik valim ning tulemusi saab üldkogumile üldistada. Valimi üldkirjeldus on esitatud Tabelis 1.

Tabel 1. Valimi üldkirjeldus

Sugu	Osakaal valimist	Õppeasutus	Osakaal valimist
mees	43%	TTÜ	51,9%
naine	57%	TTK	48,1%
Vanusevahemik	Osakaal valimist	Õpingute lõpetamise aasta	Osakaal valimist
19...22 aastat	6,3%	2013	6,3%
23...26 aastat	65,8%	2014	13,9%
27...30 aastat	22,8%	2015	15,2%
31 ja rohkem aastat	5,1%	2016	29,1%
		2017	35,5%

Allikas: Autori koostatud (2018)

2.2. Andmed ja piirangud

Vaatamata asjaolule, et praktikateemalisi küsitlusi leidis mitmeid, polnud need erialapõhised, haakudes seega uurimuse eesmärgiga vaid osaliselt. Sellest tulenevalt pidas töö autor vajalikuks koostada logistika valdkonna eripärasid arvestav praktikaküsitlus iseseisvalt. Andmete kogumisel olid autorile abiks Tallinna Tehnikaülikooli logistika bakalaureuse õppekava juht ning Tallinna Tehnikakõrgkooli juhiabi. Küsitluse sisulise ja vormilise arusaadavuse hindamiseks kasutas töö autor nii isiklike tutvuste kui ka juhendaja abi. *Google Forms* keskkonnas koostatud küsitlus edastati 13.04.2018 e-maili teel vastajatele ning 3.05.2018 saadeti meeldetuletus. Küsitlusele oli võimalik vastata kuni 8.05.2018 (k.a).

Töö raames koostatud küsitlus koosnes taustinformatsiooni päringust ja 12-st küsimusest. Küsitluse ülesehitus on esitatud Tabelis 2. Küsitlus on tervikuna esitatud käesoleva töö lisas 1.

Tabel 2. Küsitluse ülesehitus

Teemaplokk 1: Taustinformatsioon	sugu		
	vanus		
	õppeasutus		
	õpingute lõpetamise aasta		
	praktika täpsustamine		
	praktika ajaline positsioneerimine õppekavas		
	praktika ajaline positsioneerimine õppeaastas		
	praktika asukoht		
	praktikaettevõtte		
Teemaplokk 2: Praktika logistikaõppe osana	praktika osatähtsus logistikaõppes	Teemaplokk 3: Praktikaettevõtte valik	praktikakoha leidmise viis
	praktika maht õppekavas		praktikaettevõtte valikukriteeriumid
	praktika ajaline positsioneerimine ja tulemuslikkus		praktikale asumisele eelnenud tegevused
Teemaplokk 4: Praktika käik	praktika käigu erinevad aspektid	Teemaplokk 5: Praktika tulemused	praktika eesmärgipärasus
	praktikaülesannete jõukohasus		praktika kasu
			praktikale järgnenud karjäär
			ettepanekud praktikakorralduse parendamiseks

Allikas: Autori koostatud (2018) lisas 1 esitatud andmete alusel

Küsitlus koosnes valdavalt valikvastustega küsimustest, kuid sisaldas ka kahte vabavastuselise küsimust (praktikaettevõtte ja ettepanekud praktikakorralduse parendamiseks). Lisaks oli vastajatel mitmete küsimuste juures sobivaimat varianti mitte leides võimalik valida vastusevariant „muu“ ning vastus ise formuleerida.

Lähtuvalt asjaolust, et valdavalt paluti vastajatel anda hinnang praktika erinevatele aspektidele, olid ette antud vastusevariandid enamasti Likert-skaala põhised, võimaldamaks hilisemat kvantitatiivset andmeanalüüsi. Küsimustele antud vastused kodeeriti ning andmetöötluseks kasutati tabelarvutusprogrammi *Microsoft Excel 2016*. Selgitamaks välja, kas TTÜ ja TTK vastajate hinnangud praktikaalastele aspektidele on statistiliselt olulise erinevusega, viidi läbi

mitteparameetiline Mann-Whitney U-test. Testi tulemustest lähtuvalt otsustati, milliseid küsimusi on asjakohane käsitleda õppeasutuste lõikes eraldi ning milliseid mitte.

Uurimuse käigus kogutud andmete puhul tuleb arvestada mitmete piirangutega. Näiteks ei saa uurimise tulemusi üldistada kõigile logistika eriala lõpetanutele ega tulevastele lõpetajatele. Samuti ei saa olla kindel selles, kuivõrd tõsiselt võtsid vastajad küsitlusele vastamist ning kui ausad hinnangute andmisel oldi. Välistada ei saa ka võimalust, et valdavalt soovisid küsitlusele vastata need, kelle praktikakogemus oli olnud positiivne.

3. PRAKTILINE UURIMUS

3.1. Hinnangute võrdlus ja taustinformatsioon

Töö eesmärgist lähtuvalt selgitati välja, kas hinnangud praktikaalastele aspektidele on õppeasutuste lõikes statistiliselt olulise erinevusega. Vastavad tulemused on esitatud Tabelis 3.

Tabel 3. TTÜ ja TTK vastajate hinnangute võrdlus Mann-Whitney U-testiga

Teemaplokk	Skaala	Küsimuse jrk nr ja temaatika	Keskmine		U-statistik	p-väärtus
			TTÜ (n=41)	TTK (n=38)		
Praktika logistikaõppe osana	1-10	1. Osatähtsus logistikaõppes	9,05	9,37	554,5	*0,028
	1-5	2. Maht õppekavas	2,41	2,87	483	*0,004
	1-3	3. Ajaline positsioneerimine	2,12	2,08	756	0,826
Praktikaettevõtte valik	1-5	4. Ettevõtte leidmise viis	1,76	1,82	756,5	0,826
		5.1 Ettevõtte maine	3,61	3,76	664,5	0,263
		5.2 Ettevõtte asukoht	3,54	3,66	704,5	0,465
		5.3 Tutvused ettevõttes	2,02	2,16	747	0,757
		5.4 Praktika eest makstav tasu	3,39	3,66	672	0,298
		5.5 Paindlik tööaeg	3,93	3,71	734	0,660
		5.6 Haakuvus õpitava erialaga	4,32	4,24	742,5	0,726
		5.7 Juhendaja pühendumus	4,05	4,29	671,5	0,294
		5.8 Võimalus töö leidmiseks	3,83	3,87	746	0,749
		5.9 Ettevõtte personali suhted	3,85	4,03	675	0,308
		5.10 Väljakutsete rohkus	4,12	4,00	746,5	0,757
		6.1 Ettevõtte leidmise lihtsus	3,74	3,34	708,5	0,490
		6.2 Eesmärkide seadmine	3,05	3,34	674,5	0,308
		6.3 Ettevõtte taustauuring	3,85	3,76	772,5	0,952
Praktika käik	1-5	7.1 Ülesannete seos logistikaga	3,93	4,39	579	0,050
		7.2 Kooliteadmiste rakendamine	2,88	3,13	690	0,384
		7.3 Juhendaja teadlikkus eesmärkidest	3,46	3,82	676,5	0,317
		7.4 Tagasiside piisavus	3,54	4,00	665,5	0,267
		7.5 Suhtumine võrreldes teiste töötajatega	3,93	4,53	538	*0,018
		7.6 Võõrkeeleoskuse vajalikkus	3,83	3,71	760	0,857
		7.7 Motiveeritus praktikal	4,20	4,32	704,5	0,465
		8. Praktikaülesannete jõukohasus	2,22	2,45	673	0,298
Praktika tulemused	1-10	9. Praktika eesmärgipärasus	7,39	7,63	732	0,646
	1-5	10.1 Areng isiksusena	3,90	4,16	679	0,327
		10.2 Meeskonnatöö oskuse areng	3,63	3,89	657,5	0,234
		10.3 Ajaplaneerimise oskuse areng	3,49	3,89	628,5	0,142
		10.4 Ettekujutuse täpsustumine erialast	3,68	3,61	742	0,719
		10.5 Praktika kui õppekava huvitavaim osa	3,15	3,71	590,5	0,066
		10.6 Motiveeritus ettevõttes töö jätkamiseks	3,17	4,13	494,5	*0,005

Märkus: *olulisuse nivool 0,05 on erinevus õppeasutuste lõikes statistiliselt oluline

Allikas: Autori koostatud (2018)

Hinnanguskaalade laiuse varieeruvus on tingitud asjaolust, et töö autori poolt erinevatele küsimustele pakutud vastusevariantide arv oli erinev.

Töö eesmärki arvestades ei pidanud autor vajalikuks nimetatud testi rakendamist taustinformatsiooni päringu, praktikale järgnenud karjääri ega praktikakorralduse parendusettepanekute puhul. Testi tulemusena selgus, et vastajate hinnangud õppeasutuste lõikes on statistiliselt olulise erinevusega neljas küsimuses, mis on välja toodud Tabelis 4.

Tabel 4. Õppeasutuste lõikes statistiliselt olulise erinevusega küsimused

Küsimuse jrk nr ja temaatika	Küsimus
1. Osatähtsus logistikaõppes	Kui oluline on Sinu arvates praktika kui logistikaõppe osa?
2. Maht õppekavas	Palun hindada praktika mahtu oma läbitud õppekavas.
7.5 Suhtumine võrreldes teiste töötajatega	Kuivõrd nõustud väitega „Ettevõttes suhtuti minusse võrdväärsetl koosseisuliste töötajatega“?
10.6 Motiveeritus ettevõttes töö jätkamiseks	Kuivõrd nõustud väitega „Olin huvitatud pärast praktika lõppu ettevõttesse tööle jäämisest“?

Allikas: Autori koostatud (2018)

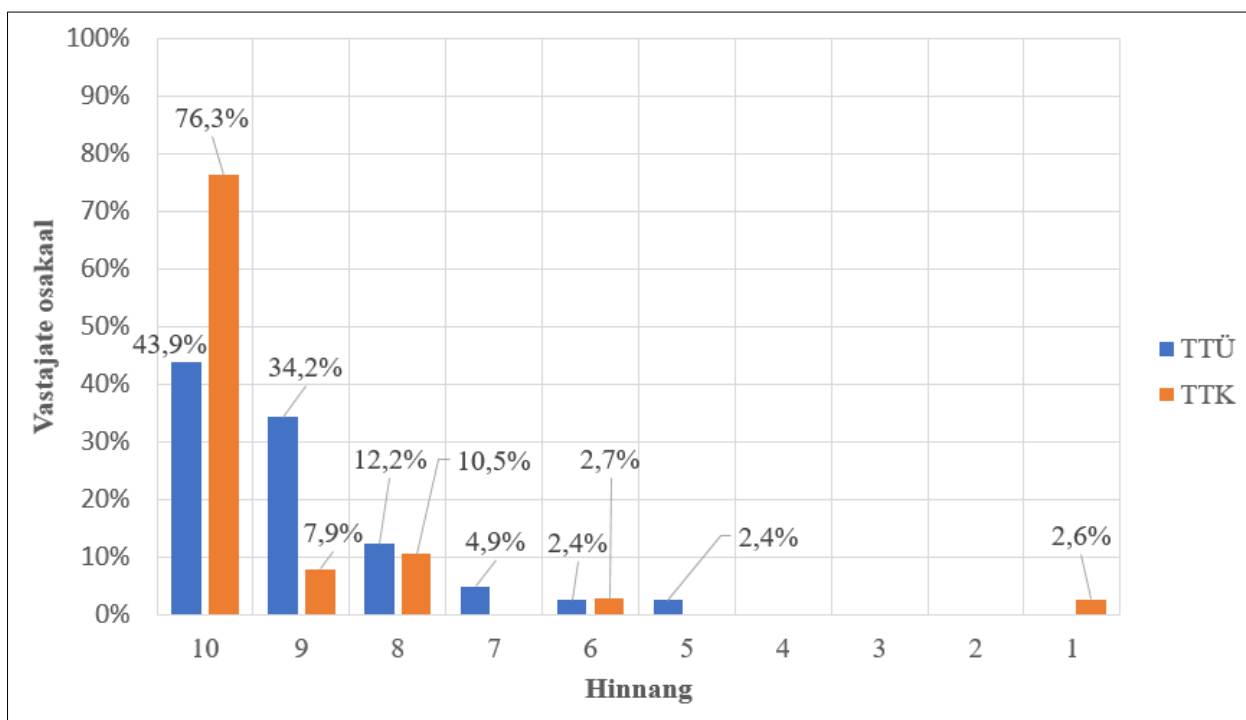
Töö autor pidas eelnevast tulenevalt vajalikuks käsitleda tabelis 4 nimetatud küsimusi õppeasutuste lõikes võrdlevalt ning ülejäänud temaatikat õppeasutusest sõltumatult.

Küsitluse esimeses teemaplokis selgitati välja vastajate taustinformatsioon. Muuhulgas paluti neil täpsustada, kas praktika sooritati Eestis või välismaal. Selgus, et välispraktika oli 79-st vastajast sooritanud vaid kolm, kellest kaks olid TTÜ lõpetanud ning üks TTK lõpetanu. Töö autor leiab, et kõne alla võiks tulla üliõpilastele välispraktika võimaluste ja sellest saadava potentsiaalse kasu efektiivsem kommunikeerimine.

Selgus ka, et ettevõtted, kus vastajad praktika sooritasid, erinesid üksteisest tegevusala poolest märkimisväärselt. Valituks osutusid nii jaekaubanduse, kauba- ja reisijateveo kui ka tootmisega tegelevad ettevõtted. Autori hinnangul süvendab see käesoleva töö teooriaosas käsitletud veendumust, et praktikakoha leidmine peaks ka edaspidi jääma üliõpilaste korraldada, sest logistika valdkond on interdistsiplinaarne ning eeldatavasti lähtuvad üliõpilased praktikaettevõtte valikul juba õpingute käigus välja kujunenud spetsiifilisest karjäärihuvist.

3.2. Praktika logistikaõppe osana

Küsitluse teises teemaplokis paluti vastajatel esmalt hinnata praktikat kui logistikaõppe osa. Esimesele küsimusele „Kui oluline on Sinu arvates praktika kui logistikaõppe osa?“ olid hinnangud õppeasutuste lõikes statistiliselt olulise erinevusega ($p=0,028$). Siinkohal tähistas vastusevariantides hinnang „10“ väga olulist ning „1“ täiesti ebaolulist. TTÜ ja TTK vastajate sellekohased hinnangud on esitatud Joonisel 2.

Joonis 2. Hinnang praktika olulisusele logistikaõppes
Allikas: Autori koostatud (2018)

Selgus, et TTK vastajad hindasid praktika kui logistikaõppe osa olulisust võrreldes TTÜ vastajatega kõrgemalt. TTK vastajate sellekohane keskmine hinnang oli 9,37 ja TTÜ vastajatel 9,05. Siiski võib järeldada, et ka väiksemas mahus praktika sooritanud TTÜ vastajad peavad õppevormi valdavalt oluliseks: hinnangu „9“ või „10“ andis küsimusele 78,1% TTÜ vastanutest. Siinkohal tuleb aga tulemuste tõlgendamisel arvesse võtta ka õppekavade erinevusi. TTÜ-s, kus viimane logistika bakalaureuseõppesse sisseastumine toimus 2016. aastal, moodustab praktika õppekava aktuaalse versiooni mahust 6/180 EAP-d ehk veidi enam kui 3% (Õppekava EALB eriala tutvumispraktika ... 2018; Õppekava EALB erialapraktika ... 2018). TTK-s, kus pakutakse transpordi ja logistika erialal rakenduskõrghariduse omandamise võimalust, on praktika maht

rakenduskõrgharidusele omaselt suurem, moodustades õppekavast 36/240 EAP-d ehk 15% (Õppekava 'Transport ja ... 2018).

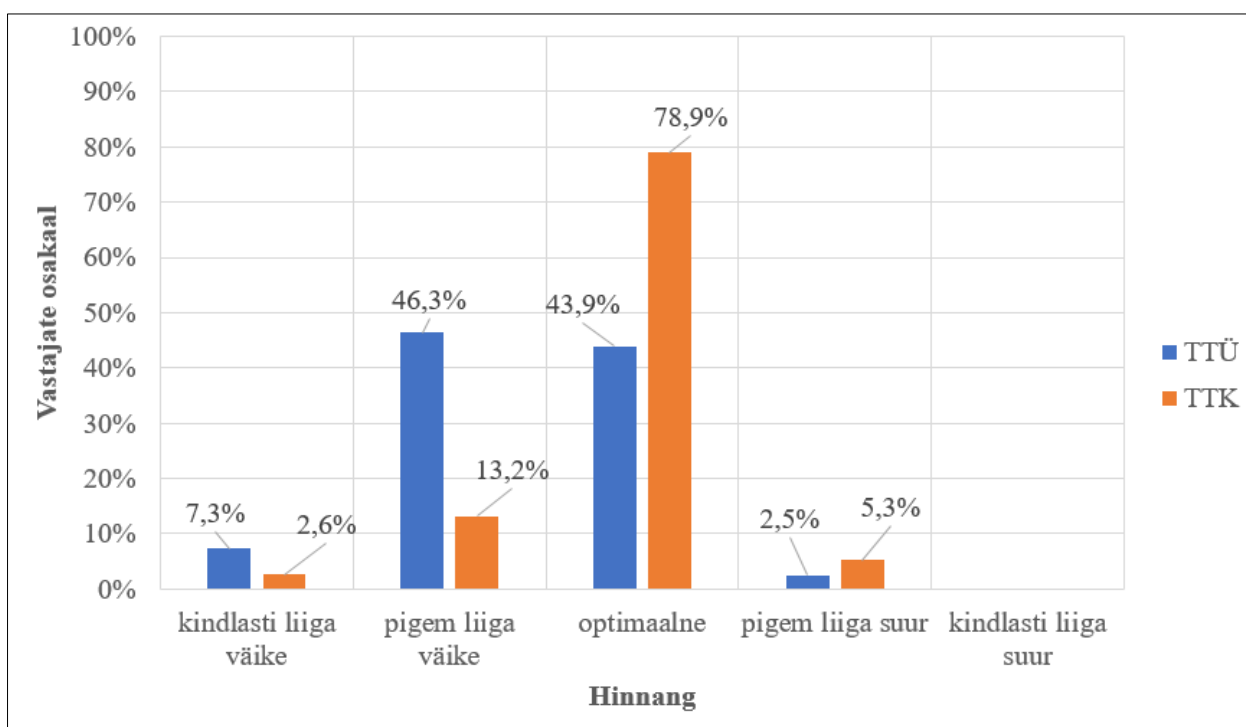
TTÜ vastajad on sooritanud järgmised praktikad: (Õppekava EALB eriala tutvumispraktika ... 2018; Õppekava EALB erialapraktika ... 2018)

- eriala tutvumispraktika (3 EAP);
- erialapraktika (3 EAP).

Seejuures on aga TTK vastajad sooritanud järgmised praktikad: (Õppekava 'Transport ja ... 2018)

- tutvumispraktika (6 EAP);
- ettevõttepraktika (6 EAP);
- inseneripraktika (15 EAP);
- diplomieelne praktika (9 EAP).

Ehkki nimetatud praktikad erinevad üksteisest mõneti nii sisu kui ka vormi poolest, ei pidanud autor töö eesmärki silmas pidades nende eraldi käsitlemist vajalikuks. Käsitletava teemaploki teine küsimus palus vastajatel hinnata praktika mahtu oma läbitud õppekavas. Vastuste jaotuvust kujutab Joonis 3.

Joonis 3. Hinnang praktika mahule läbitud õppekavas
Allikas: Autori koostatud (2018)

Ka kõnealuse küsimuse puhul olid hinnangud õppeasutuste lõikes statistiliselt olulise erinevusega ($p=0,004$). Enam kui kolmveerand TTK vastajatest leidis, et sealne praktika maht on optimaalne. Samasel veendumusel TTÜ kohta oli ligi 44% sealsetest vastajatest. Samas on märkimisväärne, et enam kui pooled TTÜ vastajad pidasid praktika mahtu kas kindlasti või pigem liiga väikeseks. Kummaski õppeasutuses ei leidunud ühtki vastajat, kes oleks andnud praktika mahule hinnangu „kindlasti liiga suur“.

Autori hinnangul võib eelnimetatu mõneti viidata praktika mahu tõstmise vajadusele TTÜ-s. Ehkki töö koostamise hetkeks on logistika bakalaureuseõppe kava töös käsitletud kujul suletud, võib eelnevalt nimetatu arvesse võtmine olla autori arvates asjakohane ka ärimise õppekava logistika peeriala arendamisel.

Kolmandas ja ühtlasi teemaploki viimases küsimuses uuriti vastajate praktika ajalise positsioneerimise alaseid hinnanguid. Seejuures ei leitud õppeasutuste lõikes statistiliselt olulist erinevust, millest tulenevalt on asjakohane käsitleda nimetatud küsimust õppeasutusest sõltumatult. Siinkohal selgus, et 67,1% vastajate arvates on sobivaim aeg praktika sooritamiseks õpingute keskpaik, 21,5% soovivad seda teha õpingute lõpupoolel ning 11,4% õpingute algupoolel. Ka käesoleva töö teooriaosas esitatud käsitlus toetab seisukohta, et praktika sooritamine tuleks pigem ajastada õpingute keskpaika või lõpupoole.

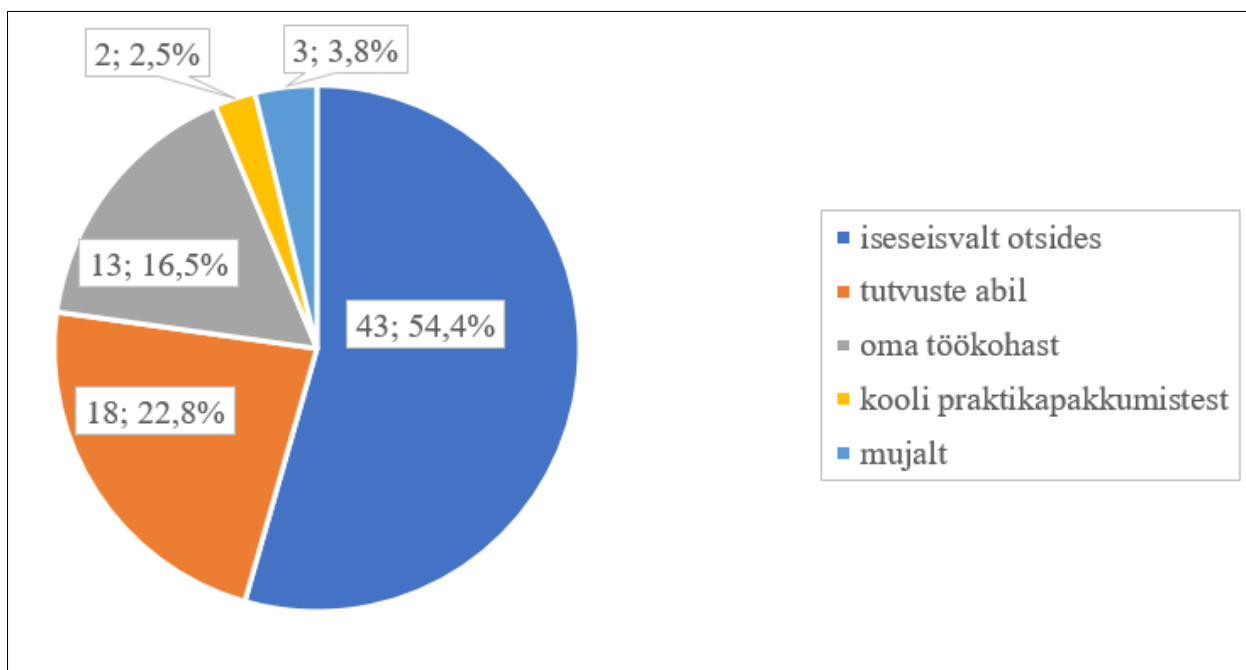
Autor teeb siinkohal eelnevale toetudes järgmised järeldused:

1. Vaatamata asjaolule, et TTÜ ja TTK vastajad hindavad praktika olulisust erinevalt, peavad mõlemad seda siiski logistikaõppe relevantseks osaks;
2. Praktika mahu tõstmise vajadust ja võimalusi TTÜ ärimise õppekava logistika peerialal on asjakohane kaaluda;
3. Enamus vastajatest leiab, et ajastades praktika õpingute keskele, on see tulemuslikuim.

3.3. Praktikaettevõtte valik

Küsitluse kolmanda teemaploki rõhuasetus oli seatud praktikaettevõtte valikule. Seejuures ei leitud ühegi küsimuse puhul õppeasutuste lõikes statistiliselt olulist erinevust, millest tulenevalt on kogu käesoleva alapeatüki temaatikat käsitletud õppeasutusest sõltumatult.

Vastajatelt uuriti esmalt, kuidas nad praktikakoha leidsid. Küsimusele antud vastuste jaotuvust vastajate arvude ja osakaaludega kujutab Joonis 4.

Joonis 4. Praktikakoha leidmise viis
Allikas: Autori koostatud (2018)

Selgub, et enamasti leiti praktikakoht iseseisva otsimise tulemusena ning vaid 16,5% küsitlusele vastanutest sooritasid praktika oma töökohas. Vastusevariandi „mujalt“ valinud vastajad tõid näiteks välja, et tööandja kutsus neid ise praktikale või leiti praktikakoht karjääriürituse Võti Tulevikku raames. Siinkohal tõstatub aga küsimus, miks leidsid vaid kaks vastajat (kummastki õppeasutusest üks) oma praktikakoha kooli poolt vahendatud praktikapakkumiste abil. Autori hinnangul on võimalik, et kõnealuseid praktikapakkumisi polnud piisavalt, neid ei peetud kuigi atraktiivseteks või ei olnud need piisavalt efektiivselt kommuniqueeritud. Autor leiab, et nimetatud asjaolu põhjused tasub välja selgitada. Samas pole ka välistatud, et osa vastajatest luges kooli poolt vahendatud praktikapakkumised iseseisva otsimise alla.

Väitele „Praktikakoha leidmine oli võrdlemisi lihtne“ paluti vastajatel anda nõustumisalane hinnang ning sellekohased tulemused on esitatud Tabelis 5.

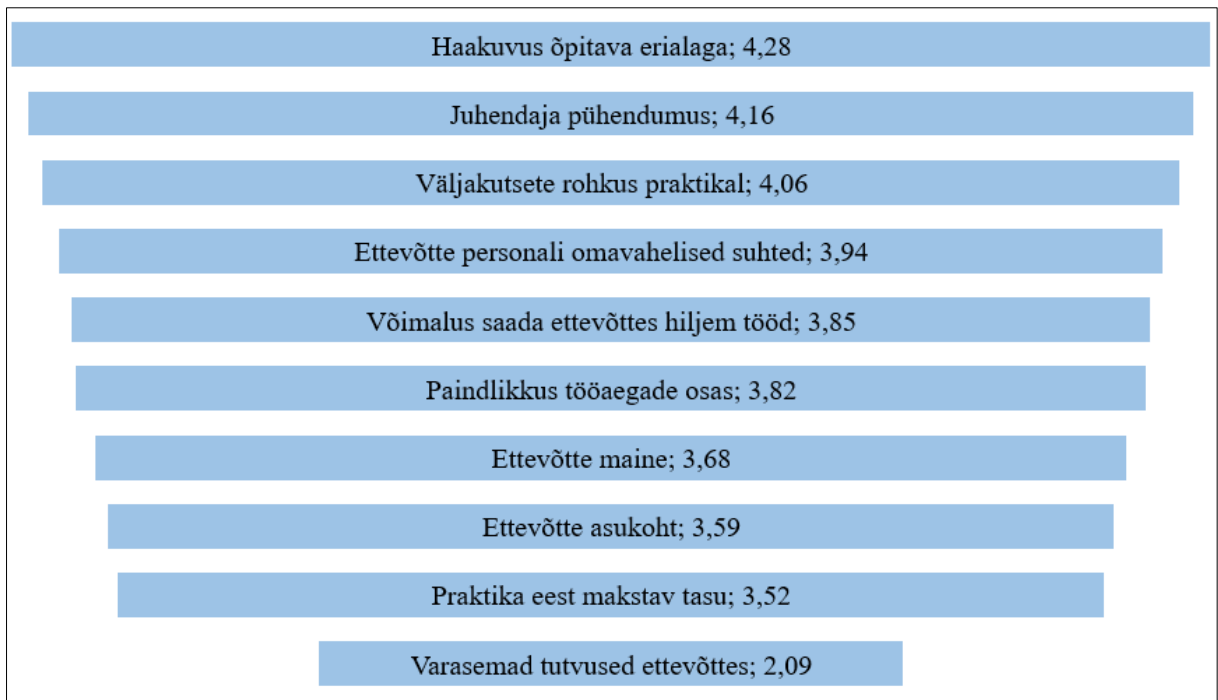
Tabel 5. Hinnang praktikakoha leidmise lihtsusele

Hinnang	Vastajate arv	Vastajate osakaal
Olen täiesti nõus	20	25,3%
Pigem olen nõus	33	41,8%
Ei oska öelda	–	–
Pigem ei ole nõus	14	17,7%
Ei ole üldse nõus	12	15,2%
KOKKU	79	100%

Allikas: Autori koostatud (2018)

Ehkki 67,1% vastajatest oli nimetatud väitega kas täiesti või pigem nõus, leidis mõlemas õppeasutuses kokku 26 vastajat, kes väitega mingil määral ei nõustunud. Täiesti mõistetavalt märkisid neist 8 küsitluse viimases küsimuses praktikakorralduse parendusettepanekuna, et õppeasutused võiksid üliõpilasi praktikakoha leidmisel senisest enam aidata. Vaatamata asjaolule, et mõlemas õppeasutuses ei valmistanud enam kui pooltele vastajatest praktikaettevõtte leidmine raskusi, oleks töö autori hinnangul siiski asjakohane uurida, mis valmistab logistikaüliõpilastele praktikakoha leidmisel probleeme ning millised on lisaks õppeasutuste poolsele abile võimalused praktikaettevõtte leidmise lihtsamaks muutmisel, kui see peaks vajalikuks osutama.

Selgitamaks välja, millised on logistikaüliõpilaste praktikaettevõtte valikukriteeriumid, paluti vastajatel hinnata kümne valikualase aspekti olulisust skaalal 1-5, kus „1“ tähistas täiesti ebaolulist ning „5“ väga olulist. Valikukriteeriumitele antud keskmiste hinnangute põhjal moodustus pingerida, mis on esitatud Joonisel 5.

Joonis 5. Praktikaettevõtte valikukriteeriumid

Allikas: Autori koostatud (2018)

Asjaolu, et praktikaettevõtte valikul hinnatakse kõrgelt nii haakuvust õpitava erialaga, juhendaja pühendumust kui ka väljakutsete rohkust, on töö autori hinnangul eduka praktika eeldused. Samuti tasub ära märkida, et praktika eest makstav tasu on vastajate jaoks võrdlemisi väheoluline ning praktikakoha valikul ei peeta kuigi vajalikuks varasemate tutvuste olemasolu ettevõttes. Viimane võib töö autori hinnangul viidata sellele, et logistikaüliõpilastele ei tohiks üldiselt uude kollektiivi sulandumine probleeme valmistada, kuid samas on ettevõtte personali omavahelised suhted nende jaoks võrdlemisi olulised.

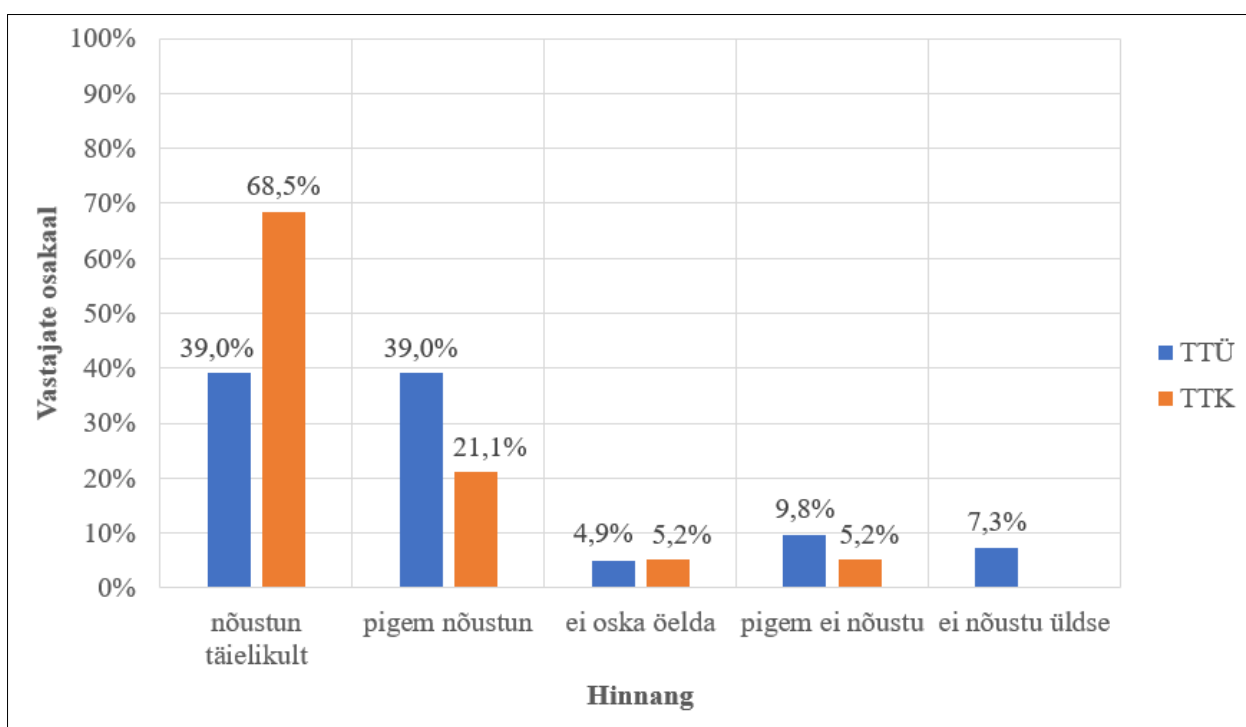
Eelnevalt käsitletu põhjal teeb töö autor järgmised järeldused:

1. Praktikaettevõtte valikuprotsessis ei leidu õppeasutuste lõikes märkimisväärsed erinevusi;
2. Kooli poolt vahendatud praktikapakkumiste abil leiavad praktikakoha vaid üksikud üliõpilased, millest tulenevalt oleks asjakohane kõnealust teemat põhjalikumalt uurida;
3. Ligi veerand küsitlusele vastanutest ei pea praktikakoha leidmist lihtsaks ülesandeks, mistõttu tuleks leida potentsiaalsete probleemide põhjused ja vajadusel ka lahendused;
4. Logistikaüliõpilased hindavad kõrgelt praktikakohti, kus ülesanded on tugevalt erialaga seotud, kuid samas väljakutseid pakkuvad, juhendaja on pühendunud ning ettevõtte mikrokliima hea.

3.4. Praktika käik

Küsitluse neljandas teemaplokis paluti vastajatel anda esmalt hinnang praktika käigu alaste väidetele nõustumisele skaalal 1-5, kus „1“ tähistas täielikku mittenõustumist ja „5“ täielikku nõustumist.

Statistiliselt olulise erinevusega õppeasutuste lõikes oli siinkohal üksnes hinnang väitele „Ettevõttes suhtuti minusse võrdväärselt koosseisuliste töötajatega.“ ($p=0,018$). Seejuures kujunes TTÜ vastajate keskmiseks hinnanguks 3,93 ja TTK vastajatel 4,53. Hinnangute jaotuvus nimetatud väitele on esitatud Joonisel 6.

Joonis 6. Hinnang suhtumisse praktikanti võrreldes koosseisuliste töötajatega
Allikas: Autori koostatud (2018)

Tulemustest selgub, et TTK vastajatesse suhtuti kui võrdväärsesse töötajatesse võrreldes TTÜ vastajatega mõnevõrra rohkem. Eeldatavasti on käsitletavas küsimuses võtmeroll asjaolul, kas praktika sooritatakse oma töökohas või mitte. Samas ei leitud õppeasutuste lõikes küsimuses „Kuidas leidsid praktikakoha?“ statistiliselt olulist leidmisviiside erinevust, seega ei saa üksnes eelnimetatu olla suhtumise erinevuse põhjuseks.

Töö autor leiab, et kui praktika ei sooritata oma töökohas, ei saagi teatud küsimustes suhtuda praktikanti võrdväärsetl koosseisuliste töötajatega, sest nii nende eesmärgid kui ka vastutuse ulatus on mõnevõrra erinevad. Nimetatud küsimuse tulemuste tõlgendamisel tuleb arvestada ka asjaoluga, et suhtumise hindamine võib olla väga subjektiivne ning seega ei saa välistada, et leitud erinevus on juhuslik.

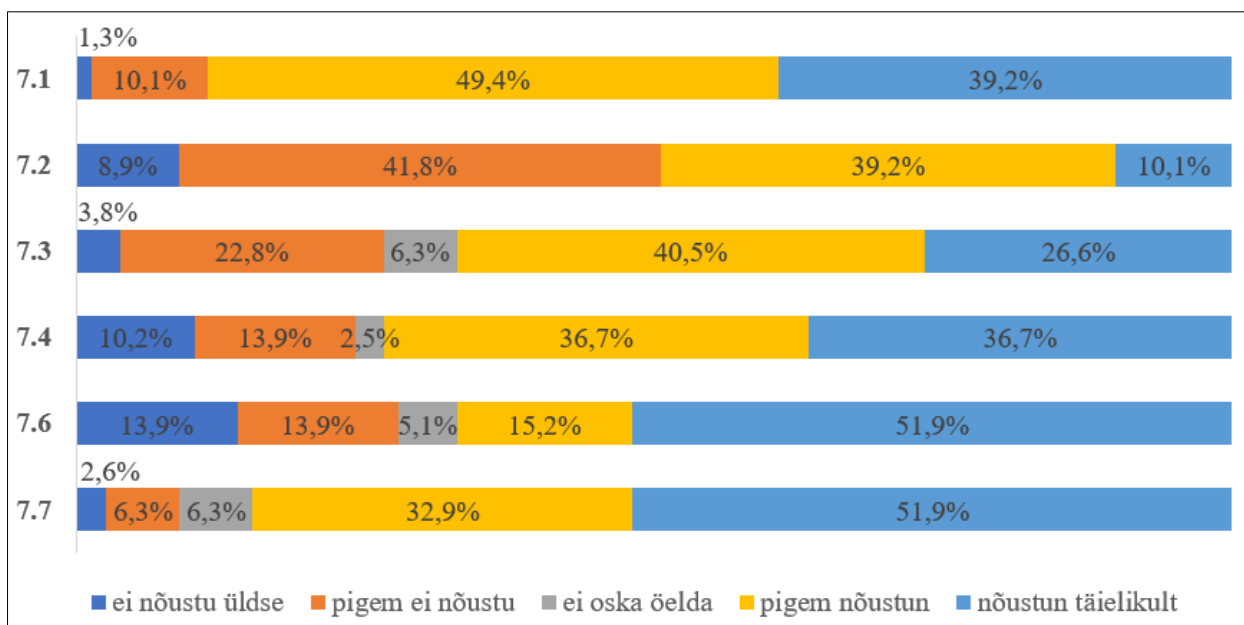
Ülejäänud praktika käigu alased väited, mille puhul hinnangutes statistiliselt olulist erinevust ei leitud, on välja toodud Tabelis 6.

Tabel 6. Praktika käigu alased väited

Jrk nr	Väide
7.1	Praktikaülesanded olid olulisel määral seotud logistikaga.
7.2	Sain praktilal rakendada koolis omandatud teadmisi.
7.3	Ettevõttepoolne praktikajuhendaja mõistis praktika eesmäärke.
7.4	Sain ettevõttepoolselt praktikajuhendajalt piisavalt tagasisidet soorituse kohta.
7.6	Praktikaülesannete täitmiseks oli vajalik võõrkeeleoskus.
7.7	Üldiselt olin motiveeritud praktikaülesandeid täitma.

Allikas: Autori koostatud (2018)

Nimetatud väidete hinnangute jaotuvus on kujutatud Joonisel 7.

Joonis 7. Hinnang praktika käigule

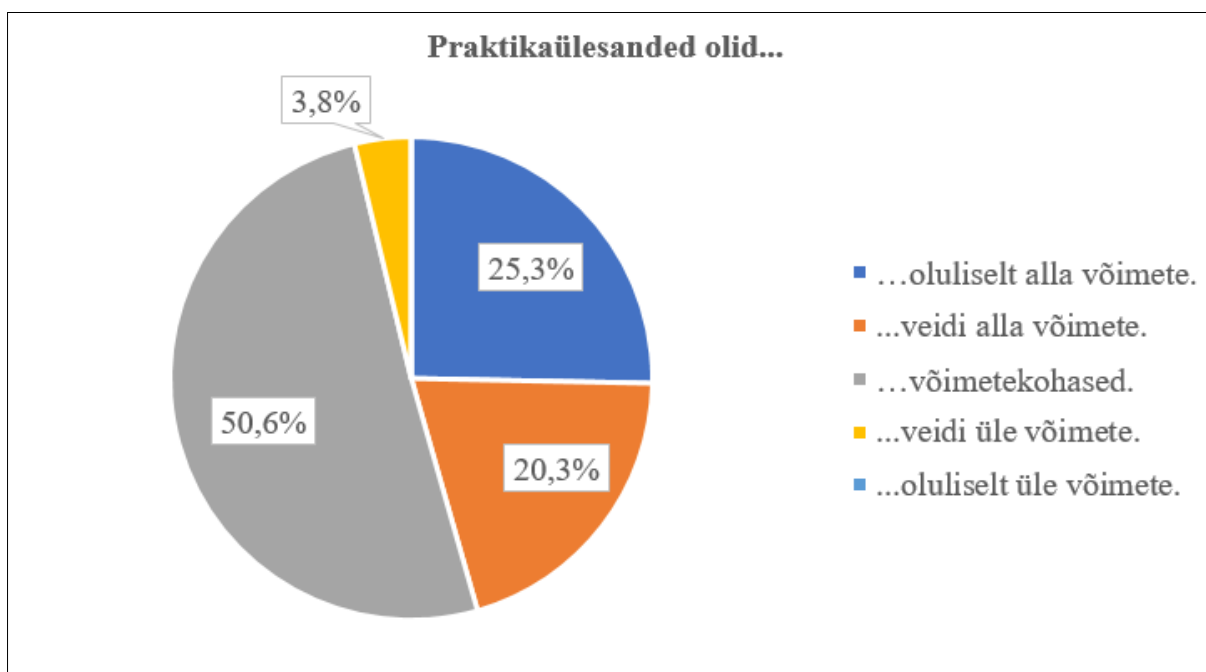
Allikas: Autori koostatud (2018)

Ehkki 88,6% vastanutest nõustus suuremal või vähemal määral väitega, et praktikaülesanded olid olulisel määral seotud logistikaga, polnud koolis omandatud teadmiste rakendamiseks veidi enam kui pooltel vastajatest piisavalt võimalusi. Asjaolule, et koolis omandatud teadmisi praktiliselt ei rakendata, on praktikaalases uuringus tähelepanu juhtinud ka Sattler ja Peters (2013). Siiski oli käesoleva töö uurimuses 85% vastajatest motiveeritud praktikaülesandeid täitma. Samas tuleb aga tõdeda, et teadmiste rakendamises seisneb praktika põhisisu, millest tulenevalt oleks autori hinnangul asjakohane nimetatud teemale senisest enam tähelepanu pöörata.

67,1% vastajatest tõdesid, et ettevõttepoolne praktikajuhendaja mõistis piisavalt praktika eesmärke ning 73,4% olid veendumusel, et said oma soorituse kohta piisavalt tagasisidet.

Asjaolu, et võõrkeeleoskust läks suuremal või vähemal määral tarvis 67,1%-l vastanutest, süvendab autori arvates veendumust, et ka keeleõpe teatava rõhuasetusega oskuskeelele peaks olema logistikaalase hariduse lahutamatu osa.

Kõnealuse teemaploki lõpus paluti vastajatel hinnata neile antud praktikaülesannete jõukohasust. Vastavad hinnangud on esitatud Joonisel 8.

Joonis 8. Hinnang praktikaülesannete jõukohasusele
Allikas: Autori koostatud (2018)

Veidi enam kui pooltele vastajatest olid praktikaülesanded võimetekohased. Samas märkis aga 45,6% vastajatest, et ülesanded olid suuremal või vähemal määral alla nende võimete. Eelnevalt selgus, et logistikaüliõpilased peavad aga väljakutsete rohkust praktika puhul võrdlemisi oluliseks. Autori hinnangul võib eelnev viidata asjaolule, et paljudes ettevõtetes ei kasutata piisavalt üliõpilaste kui praktikantide erialast potentsiaali.

Eelnevast lähtudes teeb töö autor siinkohal järgmised järeldused:

1. Suhtumine praktikanti oli võrreldes koosseisuliste töötajatega õppeasutuste lõikes märkimisväärselt erinev;
2. Koolis omandatud teadmiste ja praktikaülesannete sisu vahel esineb teatav mittevastavus;
3. Asjaolu, et paljude vastajate jaoks olid praktikaülesanded alla nende võimete, viitab vajadusele uurida täpsemalt praktikaülesannete sisu ja nende vastavust õpiväljunditele.

3.5. Praktika tulemuslikkus

Küsitluse viiendas teemaplokis paluti vastajatel hinnata praktika tulemuslikkuse erinevaid aspekte. Selgus, et väitele „Olin huvitatud pärast praktika lõppu ettevõttesse tööle jäämisest.“ antud nõustumisalased hinnangud skaalal 1-5 olid õppeasutuste lõikes statistiliselt olulise erinevusega ($p=0,005$). TTÜ vastajate keskmiseks hinnanguks oli 3,2 ning TTK vastav näitaja oli 4,1. Autori hinnangul võib sellest järeldada, et tõenäoliselt kujunes TTK vastajate praktikakogemus enam ootustele vastavaks, mistõttu sooviti ettevõttes tööd jätkata.

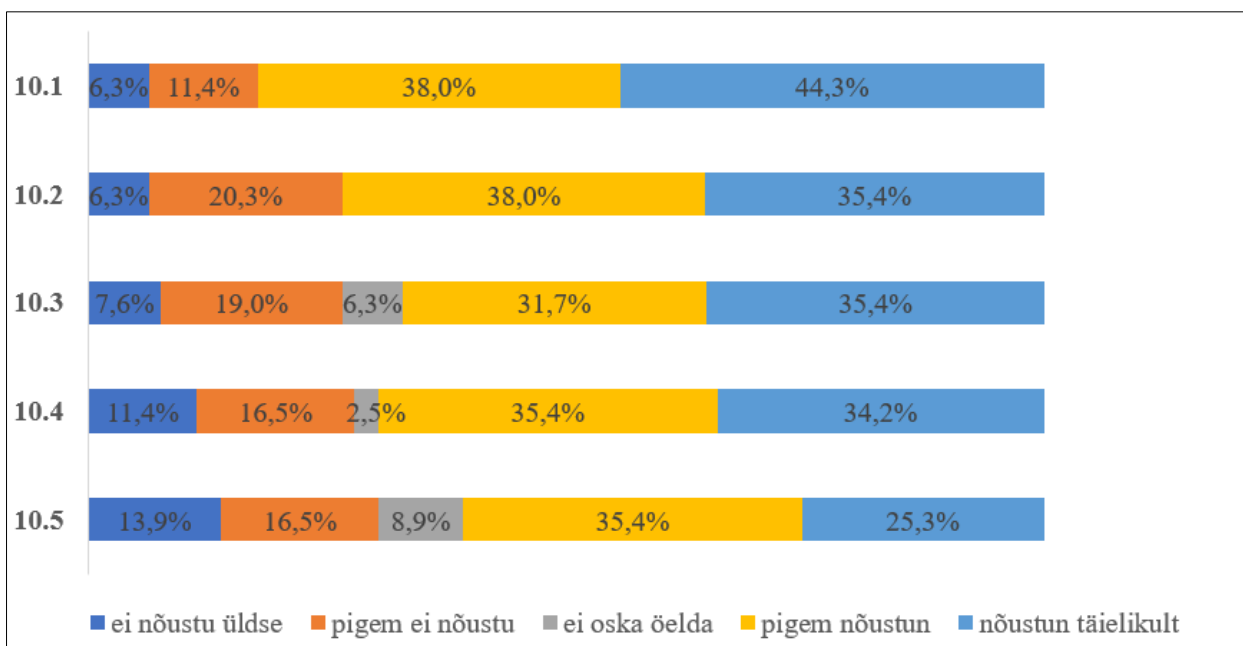
Vastajatel paluti hinnata ka mitmeid praktikaga seonduvaid arengualaseid aspekte. Väited, millel puudus õppeasutuste lõikes statistiliselt oluline erinevus, on välja toodud Tabelis 7.

Tabel 7. Praktika tulemuslikkuse alased väited

Jrk nr	Väide
10.1	Praktika aitas mul isiksusena areneda.
10.2	Praktika arendas mu meeskonnatöö oskust.
10.3	Praktika arendas mu ajaplaneerimise oskust.
10.4	Praktika andis mulle täpsema ettekujutuse õpitavast erialast.
10.5	Praktika oli minu õppekava kõige huvitavam osa.

Allikas: Autori koostatud (2018)

Nimetatud väidetele antud hinnanguid kirjeldab Joonis 9.

Joonis 9. Hinnang praktika tulemuslikkusele

Allikas: Autori koostatud (2018)

Käesoleva töö teooriaosas käsitletud Sweitzeri ja Kingi (2004) väide, et praktika võib muuhulgas aidata üliõpilasel ka isiksusena areneda, leidis siinkohal kinnitust. Selguski, et kõige enam aitas vastajate hinnangul praktika kaasa nende isiksuse arengule. Kõrgelt hindasid vastajad ka meeskonnatöö ning veidi vähem ajaplaneerimise oskuse arengut, mille olulisusele logistika valdkonnas on tähelepanu juhtinud vastavalt ka Gammelgaard ja Larson (2001) ning Myers *et al* (2004).

69,6% vastajatest märkis ka, et praktika täpsustas nende ettekujutust õpitavast erialast ning enam kui pool vastajatest nõustus teatud määral, et praktika oli nende õppekava kõige huvitavam osa.

Küsimusele „Kui eesmärgipäraseks pead üldiselt oma praktikakogemust“ kujunes skaalal 1-10 keskmiseks hinnanguks 7,5. Seejuures oli moodiks hinnang „10“. Siinkohal tuleb aga arvestada, et suure tõenäosusega seadsid erinevad vastajad endale praktikale minnes erinevad eesmärgid ja mõtestasid seejuures küsitlusele vastates ka eesmärgipärasust mõnevõrra erinevalt.

Veel selgus küsitluse tulemustest ühe küsimuse puhul, et pärast praktika lõppu pakuti 45,5%-le vastajatest seal ka tööd, kellest 31,6% jäi ning 13,9% ei jäänud ettevõttesse tööle. Välja tasub

tuua ka asjaolu, et 16,5% vastajatest, kes praktika oma töökohas sooritas, jätkas pärast praktika lõppu ettevõttes oma tavapärase tööga.

Eelnevale toetudes saab järeldada järgnevat:

1. Motiveeritus pärast praktika lõppu ettevõttes töö jätkamiseks oli õppeasutuste lõikes märkimisväärselt erinev;
2. Praktika tulemuslikkuse osas hinnati kõrgeimalt isiklikku ja meeskonnatöö oskuse alast arengut.

3.6. Parendusettepanekud

Küsitluse lõpus anti vastajatele võimalus esitada vabas vormis praktikakorralduse alaseid parendusettepanekuid. Seejuures jättis töö autor teadlikult täpsustamata, kellele peaksid need suunatud olema, saamaks võimalikult palju erinevaid ettepanekuid. On märkimisväärne, et vastavasisulisi ideid esitas küsitlusele vastanud 79-st lõpetanust koguni 35 vastajat, millest võib järeldada, et teema on logistika eriala lõpetanute jaoks jätkuvalt oluline.

Töö autor jagas ettepanekud nende põhisisu alusel üheksasse kategooriasse ning sõnastas iga kategooria juures ümber ka kuni kolm asjakohast ettepanekute sisu täpsustavat vastust. Eelkõige õppeasutustele suunatud ettepanekud on esitatud Tabelis 8.

Tabel 8. Praktikakorralduse alased parendusettepanekud õppeasutustele

Ettepaneku nr ja põhisisu	Esitajate arv	Näited ja kommentaarid
1. Õppeasutused võiksid üliõpilasi praktikakoha leidmisel senisest enam aidata.	11	- Paljud vastajad juhivad tähelepanu õppeasutuste ja ettevõtete vahelise koostöö tihendamise vajadusele. - Üks vastaja soovib õppeasutustel anda üliõpilastele teatav raamistik, millest lähtuvalt praktikaettevõtte valida.
2. Tuleks soosida erinevate praktikate sooritamist logistika eri harudes.	4	- Üks vastaja leiab, et praktikate puhul võiks olla tingimuseks nende sooritamine erinevates ettevõtetes ja valdkondades. Näiteks juhib ta tähelepanu asjaolule, et olles sooritanud praktika maanteetranspordiga tegelevas ettevõttes, on tema teadmised teistest transpordiliikidest väga pinnapealsed. - Teine vastaja pakub, et praktika võiks jagada kolme valdkonda: veokorraldus, tarneahela juhtimine ja laomajandus. - Kolmas vastaja soovib sooritada praktika kolmes eri valdkonnas: tootmises, transpordikorralduses ja ekspedeerimises.
3. Praktikad kui logistikaõppe osa tuleks senisest kõrgemalt väärtustada ja õppesse laiemalt integreerida.	4	- Üks vastaja leiab, et teoreetiliste teadmiste omandamine loob üksnes baasi ning reaalne arusaam logistika valdkonnast tuleb siiski vaid läbi praktika. - Teine vastaja soovib praktika mahtu õppekavas tõsta. - Kolmas vastaja toob välja, et üliõpilastele võiks erinevates õppeainetes rohkem selgitada, mida neilt tööturul oodatakse. Ta rõhutab ka ettevõtete külastamise olulisust õpingute osana.
4. Praktikajuhendid tuleks muuta spetsiifilisemaks ning pöörata rohkem tähelepanu praktikaaruannetele.	3	- Kaks vastajat juhivad tähelepanu, et praktikajuhendid on liiga üldsõnalised ning neis jääb puudu konkreetsusest. - Üks vastaja toonitab, et on vajalik pöörata rohkem tähelepanu praktikaaruannetes kirjapandule.
5. Praktikate killustamise asemel tuleks soosida ühe pika praktika sooritamist.	2	- Ühe vastaja hinnangul oleks heaks lahenduseks pooleaastane järjepidev praktika ehk eraldi praktikasemester.
6. Praktikakorraldust tuleks muuta senisest paindlikumaks.	1	- Vastaja leiab, et praktika ei pea olema väga erialaspetsiifiline, sest ettevõtted on erinevad ning üliõpilastel on kasulik näha ka nii-öelda laiemat pilti.
7. Tuleks soosida praktika sooritamist läbi erialase töökogemuse.	1	- Vastaja leiab, et praktika peaks toimuma läbivalt kogu õppeperioodi jooksul ning soosida tuleks üliõpilaste erialasel ametikohal töötamist, sest vastasel juhul võõrandub logistika valdkonna tööandja üliõpilasest.

Allikas: Autori koostatud (2018)

Töö autor leiab, et ettepanek nr 1 on lisaks õppeasutustele suunatud ka ettevõtetele ning ettepanekud nr 2, 3 ja 7 on suunatud ka üliõpilastele.

Järgnevalt on Tabelis 9 käsitletud eelkõige ettevõtetele suunatud parendusettepanekuid.

Tabel 9. Praktikakorralduse alased parendusettepanekud ettevõtetele

Ettepaneku nr ja põhisisu	Esitajate arv	Näited ja kommentaarid
1. Praktikaülesanded peaksid rohkem toetama eriala õpiväljundite saavutamist.	8	<ul style="list-style-type: none"> - Üks vastaja juhib tähelepanu, et ettevõtted peaksid praktika puhul lähtuma rohkem üliõpilaste kui nende endi vajadustest ning toetama õpingute eesmärki. - Teine vastaja soovib, et ettevõtted mõistaksid senisest paremini praktika eesmärke. - Kolmas vastaja pakub välja, et ettevõtetele võiks praktika algul esitada selle eesmärkide alase infokirja.
2. Praktika võiks endas sisaldada ka testi ja stipendiumi saamise võimalust.	1	- Vastaja hinnangul võiks üliõpilane enne praktikale minekut sooritada testi, mis annaks ka potentsiaalsele praktikaettevõttele üliõpilasest parema ülevaate. Ta lisab, et teatud tulemuse saavutamine testis võiks tagada praktika eest stipendiumi, sest praktika sooritamine ilma tasuta seab üliõpilase tema hinnangul võrdlemisi keerulisse olukorda.

Allikas: Autori koostatud (2018)

Töö autor leiab, et ettepanek nr 1 on muuhulgas suunatud ka õppeasutustele ning ettepaneku nr 2 adressaadiks võib pidada üheaegselt lisaks ettevõtetele ka õppeasutusi ja üliõpilasi ehk kõiki praktika osapooli.

KOKKUVÕTE

Käesoleva töö eesmärgiks oli leida vastus küsimusele, kuidas hindavad logistikaõppe lõpetanud praktika kui logistikaõppe osa erinevaid aspekte, selgitades välja logistika eriala lõpetajate vastavasisulised hinnangud kahes õppeasutuses.

Töö teoreetilisest teemakäsitlusest selgus, et kuigi kogemuslik õpe on logistika valdkonna puhul oluline, tuleb seejuures pöörata rohkem tähelepanu praktikakogemuse reflekteerimisele ja praktikaga kaasneda võivate potentsiaalsete probleemide vältimisele. Praktika ajaline positsioneerimine õppeprogrammi mõjutab oluliselt selle tulemuslikkust. Samuti leidis kinnitust asjaolu, et logistikavaldkonna puhul vajab õppeasutuste ja logistikaettevõtete vaheline koostöö parendamist.

Erinevatest õppeasutustest vastajate hinnangute võrdluse tulemusena selgus töös, et Tallinna Tehnikakõrgkooli üliõpilased pidasid praktikat võrreldes Tallinna Tehnikaülikooli üliõpilastega logistikaõppe osana mõnevõrra olulisemaks. Lisaks olid nad enam rahul praktika mahuga õppekavas ning neisse suhtuti ettevõttes võrdväärsetl koosseisuliste töötajatega rohkem. Ka olid nad enam motiveeritud pärast praktika lõppu ettevõttes töö jätkamiseks.

Töö raames läbiviidud praktilise uurimuse tulemusena selgusid järgmised asjaolud:

- vaid üksikud logistikaüliõpilased sooritasid välispraktika;
- vaid üksikud logistikaüliõpilased leidsid praktikakoha kooli poolt vahendatud praktikapakkumiste abil;
- ligi neljandik logistikaüliõpilastest ei pidanud praktikakoha leidmist lihtsaks ülesandeks;
- logistikaüliõpilased sooritasid praktika väga erinevate tegevusaladega ettevõtetes;
- logistikaüliõpilased hindavad üldiselt kõrgelt praktika kui logistikaõppe osa olulisust;
- enam kui pooled Tallinna Tehnikaülikooli logistikaüliõpilastest leidsid, et sealne praktika maht oli kas pigem või kindlasti liiga väike;
- logistikaüliõpilased hindavad kõrgelt praktikakohti, kus ülesanded on tugevalt erialased ja väljakutseid pakkuvad, juhendaja on pühendunud ning ettevõtte mikrokliima hea;

- koolis omandatud teadmiste ja praktikaülesannete sisu vahel esineb teatav mittevastavus;
- veidi vähem kui poolte logistikaüliõpilaste jaoks olid praktikaülesanded alla nende võimete;
- praktika arendas enim logistikaüliõpilaste isiksust ja meeskonnatöö oskust.

Töö tulemustest lähtuvalt esitati järgmised ettepanekud:

- logistikaüliõpilastele tuleks välispraktika võimalusi ja sellest saadavat potentsiaalset kasu senisest efektiivsemalt kommu­ni­keerida;
- kooli poolt vahendatud praktikapakumisi tuleks logistikaüliõpilastele senisest enam tutvustada;
- oleks asjakohane uurida, mis valmistab logistikaüliõpilastele praktikakoha leidmisel probleeme ja kuidas neid vajadusel lahendada;
- praktikakoha leidmine peaks ka edaspidi jääma logistikaüliõpilaste endi korraldada, sest eeldatavasti tehakse seda lähtuvalt karjäärihuvist, kuid senisest suurem õppeasutustepoolne abi on igati asjakohane;
- praktika mahu tõstmise vajadust ja võimalusi TTÜ ä­rin­duse õppekava logistika peerialal on asjakohane kaaluda;
- praktikaülesannete sisu tuleks viia täpsemalt vastavusse õppekava õpiväljunditega, andmaks üliõpilastele rohkem võimalusi koolis omandatud teadmiste rakendamiseks.

Töö autor leiab, et nimetatud ettepanekute realiseerimine saab efektiivselt toimuda üksnes üliõpilaste, õppeasutuste ja ettevõtete omavahelise tiheda koostöö tulemusena. Uurimuse edasiarendused võiksid töö autori hinnangul keskenduda praktikakogemuse reflekteerimise rollile õppeprotsessis ning ülikoolide ja õppeasutuste vahelise koostöö tihendamisele.

SUMMARY

INTERNSHIP AS A COMPONENT OF LOGISTICS HIGHER EDUCATION

Kerdo Koppel

In addition to traditional learning acquisition of higher education nowadays also has many forms of experiential learning that are integrated into academic programs. When acquiring higher education in logistics one of the most common forms of experiential learning is the internship. Internship as a component of logistics higher education has been relatively little discussed in academic literature compared to other disciplines.

Driven by the previous, the purpose of this paper was to find out how do logistics graduates in Estonia evaluate different aspects of logistics internship and to submit proposals for the development of the field based on empirical evidence.

To achieve the purpose the following research questions were formulated:

1. How do logistics graduates evaluate internship as a component of logistics higher education?
2. What were the main selection criteria for logistics graduates when choosing the internship opportunity?
3. How do graduates evaluate the internship process and the results?
4. How do evaluations given to certain aspects of internship differ by educational institutions?

In the context of this paper the comparable educational institutions were Tallinn University of Technology and Tallinn University of Applied Sciences. Driven by the aim of this paper, it was decided to use quantitative research methods. In the framework of the work, a survey was carried out. The survey was forwarded to the graduates of logistics curriculum in Tallinn University of Technology and the graduates of transportation and logistics curriculum in Tallinn University of Applied Sciences who had graduated between 2013 and 2017. The results of the survey were used to receive information about the current situation and to find out the needs for improvement.

The theoretical part of this paper focused on the nature of experiential learning and particularly internship in the context of higher education and logistics. The potential issues associated with internship were also discussed. It emerged that although experiential learning is a relevant part of logistics higher education, more attention should be paid to reflection of internship experience and to prevention of potential associated problems. The timing of internship into the academic program significantly affects its effectiveness. It was also found that there is a need to improve cooperation between educational institutions and logistics companies.

From the results of the comparison of respondents' evaluations on different internship aspects, it emerged that students from Tallinn University of Applied Sciences evaluated the importance of internship as a part of logistics education higher than students from Tallinn University of Technology. They were also more satisfied with the volume of internship in the curriculum and as interns they were treated more equally compared to employees than students from Tallinn University of Technology. They were also more motivated to continue their career in the company after internship.

In general the following was found:

- very few logistics students were participating in international internships;
- very few logistics students found the internship opportunity through the ones offered by educational institutions;
- almost a quarter of respondents did not consider finding the internship place a simple task;
- the companies where logistics students were doing their internships differed a lot from each other in terms of activity;
- internship as a component of education was mostly highly valued by logistics students;
- more than half of the logistics students from Tallinn University of Technology found that the volume of internship there was either rather or definitely too small;
- logistics students highly value internships where tasks are challenging and closely related to logistics, the supervisor is dedicated and the company's microclimate is good;
- there is a certain discrepancy between the knowledge acquired in school and the contents of internship tasks;
- less than half of the logistics students had internship tasks that were below their capabilities;
- the internship mostly developed students personality and teamwork skills.

Based on the results of the work, the following proposals were given:

- the opportunities and potential benefits of international internship should be more effectively communicated to logistics students;
- the internship opportunities offered by the school should be better promoted to logistics students;
- it would be recommended to find out what causes logistics students problems in terms of finding the internship opportunity;
- although logistics students should continue finding their internship opportunities on their own, greater support from educational institutions would be recommended;
- the need to increase internship volume in logistics studies at Tallinn University of Technology should be considered;
- the content of internship tasks should be more closely aligned with the learning outcomes of the curriculum to give students more opportunities to apply knowledge acquired at school in the workplace;

The author claims that given proposal can be realized only as a result of close cooperation between logistics students, educational institutions and logistics companies. Further research should focus on the role of reflecting internship experience in the study process and the improvement of cooperation between educational institutions and logistics companies.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

Beard, C., Wilson, J. P. (2013). *Experiential Learning: A handbook for education, training and coaching*. 3rd ed. London: KoganPage.

Bodner, D. A., Wade, J. P., Watson, W. R., Kamberov, G. I. (2013). Designing an Experiential Learning Environment for Logistics and Systems Engineering. – *Procedia Computer Science*, 16 (2013), 1082-1091.

Eriksson, D., Manfredsson, P., Hilletoft, P. (2016). Using the industry as a model for better learning experience in higher education. – *International Journal of Management in Education (IJMIE)*, 10(4): 325-338.

Gammelgaard, B., Larson, P. D. (2001). Logistics Skills and Competencies for Supply Chain Management. – *Journal of Business Logistics*, Vol. 22, No. 2.

Gault, J., Redington, J., Schlager, T. (2000). Undergraduate Business Internships and Career Success: Are They Related? – *Journal of Marketing Education*, Sage Publications, Inc, Vol. 22 No. 1, 45-53.

Hlavac, G., C., Easterly, E., J. (2013). Legal Issues: Considerations Surrounding Internships. – *National Association of Colleges and Employers Journal*, 74(2): 6-12.

Jarvis, P., Holford, J., Griffin, C. (2003). *the theory & practice of LEARNING*. 2nd ed. London: KoganPage.

Jordan, C., Bak, O. (2016). The growing scale and scope of the supply chain: a reflection on supply chain graduate skills. – *Supply Chain Management: An International Journal*, Vol. 21 Issue: 5, 610-626.

Järva, J. (2011). *Logistika valdkonna võtmeametite ja -kompetentside kaardistamine*. Kättesaadav:http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/40715/Kutsehar_Logistika.pdf?sequence=1 , 4. mai 2018.

Kaseorg, M. (2015). Teadmusvahetus praktikaprotsessis. – Tartu: *Riigikogu Toimetised*. 31/2015.

Knemeyer, A. M., Murphy, P. R. (2002). Logistics internships: Employer and student perspectives. – *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, Vol. 32 Issue: 2, 135-152.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience As The Source Of Learning And Development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

- Kolb, A. Y., Kolb, D. A. (2008). *Experiential Learning Theory: A Dynamic, Holistic Approach to Management Learning, Education and Development*. – *Armstrong: Management Learning, Education and Development*, 42-68.
- Kolb, D. A. (2015). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. 2nd ed. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Kuh, G. D. (2008). *High-Impact Educational Practices: What they are, who has Access to them, and why they matter*. Washington, DC: Association of American Colleges and Universities.
- Körgharidusstandard. RT I 2008, 57, 322.
- Lutz, H., Birou, L. (2013). Logistics education: a look at the current state of the art and science. – *Supply Chain Management: An International Journal*, Vol. 18 Issue: 4, 455-467.
- McKinnon, A., Flöthmann, C., Hoberg, K., Busch, C. (2017). *Logistics Competencies, Skills, and Training: A Global Overview*. – World Bank Studies. Kättesaadav: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/27723/9781464811401.pdf?sequence=2&isAllowed=y> , 4. mai 2018.
- Moore, D. T. (2010). *Forms and Issues in Experiential Learning*. – *New Directions for Teaching and Learning*, Wiley Periodicals, Inc.
- Moore, D. T. (2013). For Interns, Experience Isn't Always the Best Teacher. – *The Chronicle of Higher Education*.
- Myers, M. B., Griffith, D. A., Daugherty, P. J., Lusch, R. F. (2004). Maximizing the Human Capital Equation in Logistics: Education, Experience and Skills. – *Journal of Business Logistics*, Vol. 25, No. 1.
- Pei, L. Y., Daud, D., Jonathan, K. R. (2012). Perceptions of Logistics Students on Internship Programme: The Case of Private Higher Institution in Malaysia. – *Canadian Social Science*, Vol. 8, No. 4, 1-7.
- Philips, D. R., Roper, K. O., (2009). A Framework for talent management in real estate. – *Journal of Corporate Real Estate*, Vol. 11 Issue: 1, 7-16.
- Reinecke, N., Spiller, P., Ungerman, D. (2007). The talent factor in purchasing. – *The McKinsey Quarterly*.
- Reiners, T., Wood, L. C. (2013). *Immersive Virtual Environments to Facilitate Authentic Education in Logistics and Supply Chain Management*. – USA: *Learning Management Systems and Instructional Design: Best Practices in Online Education*.
- Roberts, J. (2018). From the Editor: The Possibilities and Limitations of Experiential Learning Research in Higher Education. – *Journal of Experiential Education*, Vol. 41(1), 3-7.
- Rothman, M. (2007). *Lessons Learned: Advice to Employers From Interns*. – *Journal of Education for Business*, Heldref Publications.

- Sauga, A. (2017). *Statistika*. Tallinn: TTÜ Kirjastus.
- Sattler, P., Peters, J. (2013). *Work-Integrated Learning in Ontario's Postsecondary Sector: The Experience of Ontario Graduates*. – Higher Education Quality Council of Ontario. Kättesaadav: http://www.heqco.ca/SiteCollectionDocuments/WIL_Experience_ON_Graduates_ENG.pdf , 20. aprill 2018.
- Sosland, J. K., Lowenthal, D. J. (2017). The Forgotten Educator: Experiential Learning's Internship Supervisor. – *Journal of Political Science Education*, 13:1, 1-14.
- Sweitzer, H. F., King, M. A. (2004). *Edukas praktika: Õppimine kogemuse kaudu*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Templeton, W. K., Updyke, K. A., Bennett, R. B. (2012). Internships and the Assessment of Student Learning. – *Scholarship and Professional Work – Business*. 215.
- Tiessen, R. (2018). Improving Student Reflection in Experiential Learning Reports in Post-Secondary Institutions. – *Journal of Education and Learning*, Vol. 7, No. 3.
- Vahtramäe, A., Sikk, J., Kaldma, M., Reva, E., Koit, K., Varendi, M. (2011). *Praktika kõrgkoolis*. SA Archimedes. Kättesaadav: http://primus.archimedes.ee/sites/default/files/oppekavavorg/praktika%20k%C3%B5rgkoolis%20trykki_0.pdf , 2. aprill 2018.
- Watson, S. (2008). Where are we now? A review of management development issues in the hospitality and tourism sector: Implications for talent management. – *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, Vol. 20 Issue: 7, 758-780.
- Weible, R. (2009). Are Universities Reaping the Available Benefits Internship Programs Offer? – *Journal of Education for Business*, 85:2, 59-63.
- Wood, L. C., Reiners, T. (2012). Gamification in Logistics and Supply Chain Education: Extending Active Learning. – *IADIS International Conference on Internet Technologies & Society*.
- Zhou, G., Min, H., Xu, C., Cao, Z. (2008). Evaluating the comparative efficiency of Chinese third-party logistics providers using data envelopment analysis. – *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, Vol. 38 Issue: 4, 262-279.
- Õppekava EALB erialapraktika ETV4200 juhend. Tallinna Tehnikaülikool. Kättesaadav: https://www.ttu.ee/public/m/majandusteaduskond/Tudengile/Bakalaureuseope/Praktika/EALB_praktika_juhend_ETV4200.pdf , 11. mai 2018.
- Õppekava EALB eriala tutvumispraktika ETV0080 juhend. Tallinna Tehnikaülikool. Kättesaadav: https://www.ttu.ee/public/m/majandusteaduskond/Tudengile/Bakalaureuseope/Praktika/EALB_praktika_juhend_ETV0080.pdf , 11. mai 2018.
- Õppekava 'Transport ja logistika 2018' ained. Tallinna Tehnikakõrgkool. Kättesaadav: https://tktk.ois.ee/curriculum-subject?curriculum_id=22&year=2018 , 11. mai 2018.

LISAD

Lisa 1. Küsitlus

Logistikatudengite praktikakogemus

Hea vastaja!

Olen Tallinna Tehnikaülikooli logistika eriala bakalaureuseõppe üliõpilane ning uurin lõputöö raames Tallinna Tehnikaülikooli ja Tallinna Tehnikakõrgkooli logistikatudengite praktikakogemust.

Järgnevad küsimused on suunatud Sulle, kes sa oled logistikaõppe raames praktika läbinud.

Küsitlus on anonüümne ning lõputöö koostamisel kasutatakse selle tulemusi üksnes üldistatud kujul.

Küsitlus koosneb lisaks taustinformatsioonile kaheteistkümnest küsimusest ja selle täitmine võtab aega umbes kümme minutit.

Sinu panus on uurimuse läbiviimiseks väga oluline!

Kerdo Koppel

* - kohustuslik küsimus

TAUSTINFORMATSIOON

Sugu*

mees

naine

Lisa 1 järg

Vanus*

19 - 22 aastat

23 - 26 aastat

27 - 30 aastat

31 ja rohkem aastat

Õppeasutus*

Tallinna Tehnikaülikool (TTÜ)

Tallinna Tehnikakõrgkool (TTK)

Õpingute lõpetamise aasta*

2013

2014

2015

2016

2017

Palun vali, millise sooritatud praktika kohta soovid järgnevatele küsimustele vastata.*

Kui sooritasid mitu praktikat korraga, siis palun märgi need.

Erialapraktika (TTÜ)

Eriala tutvumispraktika (TTÜ)

Tutvumispraktika (TTK)

Ettevõttepraktika (TTK)

Inseneripraktika (TTK)

Diplomieelne praktika (TTK)

Mitmendal õppeaastal sooritasid praktika?*

Esimesel

Teisel

Kolmandal

Neljandal

Lisa 1 järg

Millises õppeaasta osas sooritasid praktika?*

Semestri sees

Suvel

Muu...*(palun täpsusta)*

Kas sooritasid praktika Eestis või välismaal?*

Eestis

Välismaal

Palun nimeta ettevõtte, kus praktika sooritasid.*

...

PRAKTIKA LOGISTIKAÕPPE OSANA

1. Kui oluline on Sinu arvates praktika kui logistikaõppe osa?*

Skaalal 1-10 (*1 – täiesti ebaoluline; 10 – väga oluline*)

2. Palun hinda praktika mahtu oma läbitud õppekavas.*

Kindlasti liiga väike

Pigem liiga väike

Optimaalne

Pigem liiga suur

Kindlasti liiga suur

Lisa 1 järg

3. Milline on Sinu hinnangul sobivaim aeg praktika sooritamiseks, et see oleks tulemuslik?*

Õpingute algupoolel

Õpingute keskpaigas

Õpingute lõpupoolel

PRAKTIKAETTEVÕTTE VALIK

4. Kuidas leidsid praktikakoha?*

Tutvuste abil

Kooli poolt vahendatud praktikapakkumiste abil

Iseseisvalt otsides

Oma töökohast

Muu... (*palun täpsusta*)

5. Kui oluliseks pead praktikaettevõtte valikul järgmisi kriteeriume?*

Skaalal 1-5 (*1 – täiesti ebaoluline; 5 – väga oluline*)

5.1 Ettevõtte maine

5.2 Ettevõtte asukoht

5.3 Varasemad tutvused ettevõttes

5.4 Praktika eest makstav tasu

5.5 Paindlikkus tööaegade osas

5.6 Haakuvus õpitava erialaga

5.7 Juhendaja pühendumus

5.8 Võimalus saada ettevõttes hiljem tööd

5.9 Ettevõtte personali omavahelised suhted

5.10 Väljakutsete rohkus praktikal

Lisa 1 järg

6. Kuivõrd nõustud järgmiste väidetega?*

6.1 Praktikakoha leidmine oli võrdlemisi lihtne.

Ei ole üldse nõus

Pigem ei ole nõus

Pigem olen nõus

Olen täiesti nõus

Ei oska öelda

6.2 Seadsin praktikale minnes omale selged eesmärgid.

Ei ole üldse nõus

Pigem ei ole nõus

Pigem olen nõus

Olen täiesti nõus

Ei oska öelda

6.3 Viisin end enne praktika algust põhjalikult kurssi praktikaettevõtte tegevusega.

Ei ole üldse nõus

Pigem ei ole nõus

Pigem olen nõus

Olen täiesti nõus

Ei oska öelda

PRAKTIKA KÄIK

7. Kuivõrd nõustud järgmiste väidetega?*

7.1 Praktikaülesanded olid olulisel määral seotud logistikaga.

Ei nõustu üldse

Pigem ei nõustu

Pigem nõustun

Nõustun täielikult

Ei oska öelda

Lisa 1 järg

7.2 Sain praktilial rakendada koolis omandatud teadmisi.

Ei nõustu üldse

Pigem ei nõustu

Pigem nõustun

Nõustun täielikult

Ei oska öelda

7.3 Ettevõttepoolne praktika juhendaja mõistis praktika eesmäärke.

Ei nõustu üldse

Pigem ei nõustu

Pigem nõustun

Nõustun täielikult

Ei oska öelda

7.4 Sain ettevõttepoolselt praktika juhendajalt piisavalt tagasisidet oma soorituse kohta.

Ei nõustu üldse

Pigem ei nõustu

Pigem nõustun

Nõustun täielikult

Ei oska öelda

7.5 Ettevõttes suhtuti minusse võrdväärset koosseisuliste töötajatega.

Ei nõustu üldse

Pigem ei nõustu

Pigem nõustun

Nõustun täielikult

Ei oska öelda

Lisa 1 järg

7.6 Praktikaülesannete täitmiseks oli vajalik võõrkeeleskus.

Ei nõustu üldse

Pigem ei nõustu

Pigem nõustun

Nõustun täielikult

Ei oska öelda

7.7 Üldiselt olin motiveeritud praktikaülesandeid täitma.

Ei nõustu üldse

Pigem ei nõustu

Pigem nõustun

Nõustun täielikult

Ei oska öelda

8. Palun hinda oma praktikaülesannete jõukohasust.*

Praktika käigus mulle antud ülesanded olid...

...oluliselt alla minu võimete.

...veidi alla minu võimete.

...mulle võimetekohased.

...veidi üle minu võimete.

...oluliselt üle minu võimete.

PRAKTIKA TULEMUSED

9. Kui eesmärgipäraseks pead üldiselt oma praktikakogemust?*

Skaalal 1-10 (1 – ei täitnud üldse eesmärki; 10 – täitis täielikult eesmärki)

Lisa 1 järg

10. Palun hinda järgmisi väiteid.*

10.1 Praktika aitas mul isiksusena areneda.

Ei nõustu üldse

Pigem ei nõustu

Pigem nõustun

Nõustun täielikult

Ei oska öelda

10.2 Praktika arendas mu meeskonnatöö oskust.

Ei nõustu üldse

Pigem ei nõustu

Pigem nõustun

Nõustun täielikult

Ei oska öelda

10.3 Praktika arendas mu ajaplaneerimise oskust.

Ei nõustu üldse

Pigem ei nõustu

Pigem nõustun

Nõustun täielikult

Ei oska öelda

10.4 Praktika andis mulle täpsema ettekujutuse õpitavast erialast.

Ei nõustu üldse

Pigem ei nõustu

Pigem nõustun

Nõustun täielikult

Ei oska öelda

Lisa 1 järg

10.5 Praktika oli minu õppekava kõige huvitavam osa.

Ei nõustu üldse

Pigem ei nõustu

Pigem nõustun

Nõustun täielikult

Ei oska öelda

10.6 Olin huvitatud pärast praktika lõppu ettevõttesse töölejäamisest.

Ei nõustu üldse

Pigem ei nõustu

Pigem nõustun

Nõustun täielikult

Ei oska öelda

11. Palun lõpeta järgmine enda kohta käiv lause: „Pärast praktika läbimist...“*

...pakuti mulle ettevõttes tööd ja ma jäin sinna tööle.“

...pakuti mulle ettevõttes tööd, kuid ma ei jäänud sinna tööle.“

...lubati minuga sobiva tööpakkumise korral ühendust võtta.“

...ei pakutud mulle ettevõttes tööd.“

...jätkus minu tavapärase töö ettevõttes (töötasin seal juba varem).“

Muu...*(palun täpsusta)*

12. Mida võiks praktikakorralduses Sinu arvates muuta, et praktika oleks tulemuslikum?

...